

Tisdagen den 22 April 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 19 och protokollet för den 5 dennes e. m.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 17 dennes bordlagda memorial N:o 61, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 62, i anledning af väckt motion om förmedling till $\frac{1}{2}$ mantal af nyhemmanet Österskog, $\frac{1}{3}$ mantal kronoskatte i Högsrums socken, Remstens härad af Calmar län.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om pension för f. d. Häradsskrifvaren H. Larsson.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnde den 19 dennes bordlagda memorial och utlåtande:

N:o 64, i anledning af erhållen återremiss å en del af 12:te punkten utaf Stats-Utskottets utlåtande N:o 10;

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag om höjande af aflöningen för åtskillige vaktbetjente.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utskottets den 19 dennes bordlagda memorial N:o 28, i anledning af Andra Kammarens återremiss i vissa delar af första punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 17, innefattande förslag till förordningar angående dels ändring i vissa delar af kyrkolagen med dertill hörande författningar, dels främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 19 dennes bordlagda betänkande N:o 29, i anledning af återremiss af 2:dra punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 15, rörande ett tillägg till 52 § i gällande legostadga.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Andra Kammarens den 19 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 210, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 22, angående väckt förslag om underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om indragning af Kongl. Krigshofrätten m. m.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 19 dennes bordlagda utlåtanden N:o 5, angående väckt fråga om utsträckning af pensionsrätten för folkskolelärare;

N:o 6, med anledning af Andra Kammarens genom protokollsutdrag delgifna beslut angående sättet för folkskoleinspektörers tillsättande; samt

N:o 7, angående ifrågasatt revision af lagstiftningen rörande sprängämnens tillverkning, vård och försäljning.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda utlåtande N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upphörande af vederbörandes skyldighet att iständsätta och för framtiden underhålla den med statsbidrag anlagda så kallade Beijershamn på Öland.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda utlåtande N:o 54, i anledning af väckt motion om förbättring i beväringssmanskapets utredning och underhåll.

Herr Abelin: Delande med motionären och Utskottet den åsigt, att en förbättring i beväringssmanskapets utspisning, det är dess underhåll under mötestiden, är önskvärd och af behofvet påkallad, skulle jag dock icke vilja se denna förmån komma beväringssmanskapet till godo, med mindre än att den äfven tillades stamtruppen. Icke utan förvåning har jag erfarit, hursom motionären, på samma gång han framhållit, huru nödvändigt det är för upprätthållande af den goda andan inom en trupp, att icke undantagsförmåner medgifvas en del af densamma, likväl föreslagit, att högst väsentliga sådana skulle bestämmas, hvilka till följd af sin beskaffenhet och de praktiska olägenheter, de förete, blefve snart sagdt omöjliga att genomföra. Det torde icke vara obekant, att intet beväringssmöte försiggår, utan att stam och beväring blandas med hvarandra; andra klassen öfvas tillsammans med stammen. den första undervisas och handledes af stammen och i hvarje fall dela de samma tält, sysselsättas de på samma tider och de samfäldt intaga sina måltider. Att under sådana förhållan-

den ifrågasätta, att olika förmåner i afseende å utspisning och lägerutredning skulle tillkomma stam och beväring eller att en bättre anrättning skulle tilldelas den ena än den andra. det är att ifrågasätta det orimliga. det snart sagdt omöjliga och att äfventyra det goda förhållande. som nu existerar emellan stamtruppen och beväringen. Göra nu klimatiska eller andra förhållanden det nödvändigt. att förbättrade anordningar vidtagas i utredningen och utspisningen för beväringen, så göra de det nödvändigt äfven i afseende på stamtruppen och man behöfver i sanning icke, för att motivera detta. taga sin tillflykt till förhållandet med samöfningen af de båda kategorierna trupper. Vill man emellertid i det förmenta förhållande, att större delen af beväringen skulle hafva olika lefnadsvanor med stammen. söka ett stöd för det orimliga förslaget att åt trupper, som hållas till samöfning och äro förlagda i samma läger. lemna olika förmåner i afseende på utspisning, så håller detta icke heller streck, ty det torde få anses såsom nära nog konstateradt. att omkring $\frac{1}{10}$ af beväringens manskapet stå på ungefär samma bildningsgrad och hafva samma lefnadsvanor som stammen. Sedan stamsoldaten tjänat såsom sådan under ett par år. inträffar visserligen den skilnaden mellan honom och de nio tiondedelarne af beväringens manskapet, att han står öfver dem både i vetande och skick, men svårigen läser detta utgöra giltig anledning, hvarföre han skulle erhålla sämre utspisning och utredning än dessa.

Såsom stöd för sin hemställan att Riksdagen nu på enskild motionärs förslag borde tillstyrka sådana förändrade anordningar i afseende på beväringens manskapets underhåll som Riksdagen helt nyligen på Kongl. Maj:ts förslag afslagit har Utskottet anfört. att nya förhållanden inträdt, som göra en förändring nödvändig; men om Riksdagen nu bifölle det föreliggande förslaget med vidhållande af den utaf motionären och Utskottet föreslagna begränsning i tilldelandet af underhållsförmånerna skulle detta kunna gifva anledning till tillämpning af den gamla satsen. att "blodet är tjockare än vattnet". Dessa förändrade förhållanden, vid hvilka Utskottet fäster en "afgörande vikt" äro nemligen faktiskt inga andra än att rätten till friköpning och lega upphört, och, såsom en följd deraf. att ärligen ett antal af omkring sex hundra ynglingar, hvilka förut begagnat sig af denna rätt. numera inträda i arméens leder. Så länge emellertid denna rätt kvarstod. vägrade Riksdagen enständigt sitt bifall till de förbättrade anordningar för beväringen, Kongl. Maj:ts tid efter annan föreslog; men sedan denna rätt upphört. och landets lyckligare lottade söner nödgas dela de försakelser, som de mindre bemedlade, ända dithills utan synnerligt deltagande från representationens sida. varit nödsakade att underkasta sig. då är Riksdagen färdig att sjelf väcka förslag om vidtagande af sådana förändrade anordningar, som den nyss förkastat. Detta förslag, som sedt ur allmän synpunkt och gifvet en tillbörlig utsträckning, eger sitt fulla berättigande, bör emellertid ej neddragas derhän, att det afser ökade förmåner för endast den del af truppen, till hvilken representanternas egna söner kunna komma att hänföras. Det tillkommer Riksdagen, synes det mig. att icke gifva stöd åt den uppfattning, som

om den ifrågasatta begränsningen vidhölles, skulle ligga nära till hands, eller att omtanken för dess egna söner dikterat dess beslut i frågan.

På sätt det framgår af hvad jag redan haft äran yttra, erkänner jag villigt å ena sidan, att de förhållanden, mot hvilka motionären vändt sig, eller beväringssmannskapets utspisning och lägerutredning, tariva förbättring, om de äfven icke förtjent att målas med så mörka färger, som dem motionären använt; men å andra sidan anser jag mig böra erinra, att regeringen tid efter annan framlagt förslag till förändrade anordningar i ena och andra hänseendet och, i hvad på den kunnat ankomma och i den mån tillgångar och andra omständigheter sådant medgifvit, derutinnan vidtagit partiella förbättringar. Så har Kongl. Maj:t, på sätt Utskottet erinrat, för 1867 års Riksdag framlagt förslag till förbättrad provianteringsstat för stam- och beväring. Sedan detta förslag emellertid fallit, förordnade Kongl. Maj:t 1869, att, på det att provianten måtte kunna på ett mera smakligt och snyggt sätt tillredas, täckta kök skulle uppföras på samtliga mötesplatser, samt 1870, att det i portionen ingående bränvinet skulle utbytas mot kaffe och socker. Härigenom har också belåtenheten från truppens sida med provianten blifvit större och mera allmän än tillföre.

Hvad beträffar den lägerutredning, som motionären åsyftar, inses det lätt, att den icke kan fullständigt åstadkommas med mindre än att trupperna förläggas i baracker eller kaserner. Såsom Kammarens ledamöter torde erinra sig, ingaf Kongl. Maj:t till 1871 års riksdag förslag om att baracker borde å samtliga mötesplatser uppföras, hvarvid framhöllos de många fördelar som derigenom skulle vinnas, icke blott i afseende på truppens helsa och en bättre vård af kronans persedlar, utan äfven hvad truppernas öfning och undervisning anginge. Som bekant är, föll detta förslag. Det oaktadt, torde man kunna hoppas, att genom administrativa åtgärder den önskade, förändrade anordningen skall kunna vinnas, enär Regeringen väl icke läter tveka att fortgå på den härutinnan en gång inslagna vägen.

Jag vill här icke uppehålla mig vid de mindre exakta uppgifter i afseende på utspisningen, som förekomma i motionen, och icke heller vid de yttranden i öfrigt, som kunde tariva belysning; jag vill blott, för den händelse att någon af Kammarens ledamöter, med anledning af motionärens yttrande om den orenlighet, hvori beväringen måste dväljas, skulle hysa den föreställningen att inom våra läger herrskar en oförsvarlig oordning och osnygghet, hafva förklaradt, att så icke är förhållandet. Enligt min på någon erfarenhet grundade åsigt råder inom våra svenska läger en jemförelsevis både sträng och god ordning och truppen tillhålls all den snygghet och renlighet, som med för handen varande förhållanden är möjligt. Min tanke är ock, att en stor del, om ej större delen af beväringssmannskapet, under mötestiden får bättre begrepp ej blott om ordning utan äfven om renlighet än hvad de erhålla i de egna hemmen.

Af hvad jag haft äran yttra torde framgå, att jag helst skulle sett, om Riksdagen kunde besluta att med uttalande af den åsigt, att en förbättring i utspisningen vore af nöden för så väl stam som be-

väring, till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anhållan om förslag till förändrade anordningar i detta hänseende; men, då ett sådant yrkande icke lär kunna i sammanhang med den nu föredragna punkten framställas, nödgas jag yrka afslag å motionen. Jag betviflar visserligen icke, att Regeringen, äfven om Riksdagen skulle besluta en hemställan om förbättradt underhåll för beväringen, skulle vid det förslag, som i anledning deraf komme att afgifvas, fästa det vilkor, att den ifrågasatta förmånen icke skulle tillkomma beväringen med mindre än att den äfven tillkomme stamtruppen: men jag skulle icke önska, att denna Kammare förenade sig om ett förslag till skrifvelse, som, på samma gång det innebure framställning om en skriande orättvisa, vittnade om bristande blick för hvad som, från militärisk synpunkt sedt, är praktiskt möjligt eller icke.

Då jag är öfvertvågad, att Regeringen efter de gynnsamma uttalanden, som inom Riksdagen förekommit i afseende på denna af Regeringen så länge eftersträfvade sak, icke skall uraktlåta att så snart som möjligt inkomma med ett förslag i den angifna syftningen, och så affattadt att det må kunna äfven af denna Kammare accepteras, är det utan oro för den gode saken jag yrkar afslag å betänkandet.

Herr af Klint: Ehuru jag icke antecknat mig såsom reservant mot detta Utskotts förslag har jag dock inom Utskottet motsatt mig detsamma. Jag anser för min del att vid alla underdåniga skrivelser som Riksdagen aflåter till Kongl. Maj:t Riksdagen bör hafva noga gjort sig reda för förhållandena. Detta synes mig Riksdagen i närvarande fall icke hafva gjort. Det kan icke vara hvarken med billighet eller rättvisa öfverensstämmande att stamtruppen, som har, om jag så får säga, i närmaste hand sig anförtrodd beväringmanskapets ledning, icke skulle få samma underhåll som beväringen. Då nu Stats-Utskottet här föreslagit, att Riksdagen skulle anhålla att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke ett bättre underhåll för beväringmanskapet skulle kunna åstadkommas, så tror jag att Riksdagen bör noga besinna sig innan den ingår på ett sådant förslag, enär den ifrågasatta åtgärden efter mitt förmenande icke kan och icke bör vidtagas, med mindre än att stamtruppen blir tillgodosedd på samma sätt som beväringmanskapet.

Då jag har hos Herr Talmannen hört mig före i afseende på det formella af denna fråga och efter de upplysningar jag erhållit ser mig förhindrad att framställa den proposition, hvilken jag helst ville göra, nemligen att Riksdagen, med ogillande af Stats-Utskottets förslag, måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en utredning af ifrågavarande förhållanden i afseende på såväl stam som beväring, har jag icke något annat val än att yrka afslag å Stats-Utskottets betänkande.

Herr von Koch: Ehuru jag i hufvudsaken är af samma tanke som de båda föregående talarne, kommer jag dock till ett alldeles motsatt resultat. Jag har förundrat mig öfver att, då jag icke vid betänkandet funnit någon reservation, den enda af Stats-Utskottets

ledamöter som yttrat sig i frågan har yrkat afslag å Utskottets förslag. Jag tror knappast, att det kan falla någon klok och *menschlig* ledamot af Kammaren in att man skulle vilja gifva beväringen bättre, sämre eller annan utspisning än stamtruppen. Men hvarföre Stats-Utskottet icke kommit att afgifva ett förslag af den mera omfattande beskaffenhet, som här blifvit påyrkad, beror, enligt hvad jag kan föreställa mig, på formella skäl och motionens beskaffenhet. Jag tror att hvarken Stats-Utskottet eller Riksdagen nu kan gå längre än hvad här är föreslaget. Men om representationen frambär önskan om förändring i afseende på beväringmanskapets underhåll och derom aflyter underdånig skrifvelse, så tror jag att, då sakkunnige män i denna Kammare uttalat sig om olämpligheten af att lemna bättre utspisning åt beväringen än stamtruppen, Kongl. Maj:t icke skulle underlåta att, på sätt den förste talaren yttrade, framlägga ett förslag i den syftning att så väl stammen, som beväringen tillgodoses. Jag tror för min del att Kongl. Maj:t får en bättre anledning att framkomma med ett dylikt förslag, om detta betänkande bifalles, än om det skulle afslås, ty i senare fallet kommer icke någon skrifvelse att aflåtas och då kanske hela frågan förbises, emedan det kan hända att ingen får kännedom om de motiver, som föranledt afslaget.

Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Berg: Ehuru jag erkänner det menniskovänliga i motionärens åsigt och medgifver, att det ligger någon sanning i hans påstående, fast öfverdrifter icke saknas, kan jag icke underlåta att mot hans förslag framställa några invändningar.

Under den tid jag tjenstgjort dels vid fortifikationen, dels och vid indelta arméen i 20 års tid, har jag erfarit, att den föda, som åt våra trupper bestods, var mycket bättre än den folk i allmänhet erhöle. Jag har äfven under den tid, som sedermera förflutit, varit i tillfälle att iakttaga, huru förhållandet i detta afseende är hos befolkningen på landsbygden; och att dess föda i allmänhet är sämre än den, som erhålles vid mötena, derom är jag förvissad. Jag har visserligen på 25 års tid icke deltagit i några möten eller undersökt, hurudan mathållningen är, men jag är öfvertygad att den icke är sämre nu än förr. Jag vågar således tro, att det icke är rätt att på statsverkets bekostnad göra en så stor uppoffring, för att skaffa endast beväringen ett bättre underhåll. Visserligen tror jag, att motionärens yttranden om bristen på renlighet i tälten innehålla några öfverdrifter, men jag vill dock icke bestrida nyttan af att en bättre lägerutredning må bestås. Härvid ber jag att få anmärka, att Stats-Utskottet på visst sätt gått längre än motionären; ty Utskottet har till stöd för sitt påstående, att den utspisning och lägerutredning, som för närvarande bestås, icke kan anses tillfredsställande, anfört icke blott moti närens yttranden, utan äfven Kongl. Maj:ts förslag till 1867 års riksdag om förbättrad provianteringsstat. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att Kongl. Maj:t dervid icke *proprio motu* utan på grund af Riksdagens revisorers anmärkningar gjorde denna framställning till Riksdagen; och revisorerne fingo, som bekant, dementi af Riksdagen, deras principal.

Stats-Utskottet har såsom skäl för sitt förslag anført de förändrade förhållanden, hvika för frågans bedömande skulle vara af afgörande vigt. Visserligen hafva förhållandena i så måtto förändrat sig, att efter de seenaste stora krigen en fruktan visat sig för att vårt försvarstillstånd befunne sig i en dålig ställning, men för öfrigt känner jag icke till några förändrade förhållanden, annat än att rätten till friköp och lega blifvit upphäfd. Om det är på grund af *dessa* förhållanden som en högre utspisning skall ega rum, så tillåter jag mig fråga, om det kan vara rätt att för dessa nykomnes lefnadsvanor göra sådana uppoffringar, eller om sådant kan vara nyttigt för de öfrige värnepligtige, som icke hafva sådana lefnadsvanor. Jag tror snarare att det är till bevaringsinstitutionens nytta, om den icke blir så dyr, och om den kan existera utan ett ökadt betungande för statsverket.

Jag erkänner visserligen, att något bör göras för åstadkommande af bättre utredning, men på grund af såväl hvad jag här yttrat som hvad den förre krigsministern samt Herr af Klint anført, måste jag instämma uti deras yrkande om afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande utlåtande dels ock afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många Nej jemte några Ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många Ja jemte några Nej; och förklarades Ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition rörande förvaltningen af Statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar; samt

N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anvisande af statsunderstöd för iståndsättande och utvidgning af hamnen vid Cimbrishamn.

Föredrogos ånyo Stats-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda utlåtande N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af anslag för åvägabringande af vinterväg till Norge från Jäckvik vid sjön Hornavan till riksgränsen i riktning mot Saltenfjord.

Herr Bergman: I förevarande utlåtande har Stats-Utskottet afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af anslag för åvägabringande af vinterväg från Jäckvik vid sjön Hornavan till riksgränsen mot Norge, i riktning mot Saltenfjord, och såsom

skäl derföre anført: att, då Kongl. Maj:t under den 6 September 1872 förordnat om verkställande af noggranna undersökningar samt uppgörande af plan och kostnadsförslag, angående dels vägens emellan Piteå och Avaviken utsträckning öfver Slagnäs och Bure till Sorsele, dels vägens från Skellefteå öfver Norsjö till Malå fortsättning från sistnämnda ställe till Sorsele, dels ock den från Umeå till Lycksele redan befintliga vägs utsträckning öfver Bastuträsk, dit plan för vägbyggnad finnes uppgjord, och vidare förbi Lomtors och Sandsjö till Sandsele och Sorsele, dels äfven ny vägs anläggande från Sorsele genom Vindelevens dalgång till riksgränsen, har Stats-Utskottet, som anser af vigt att, innan beslut om anläggande af den utaf Kongl. Maj:t nu föreslagna vintervägen fattas, ifrågakvarande undersökningar bliwa afslutade, för att vinna kännedom om kostnaden för och lämpligheten af en förening utaf väglinierna från Piteå, Skellefteå och Umeå i Sorsele, samt en gemensam vägbyggnads utförande från Sorsele till riksgränsen, för att inom Norge fortsättas till Ranenfjord. Dessa båda frågor hafva dock icke något synnerligt sammanhang med hvarandra, enär den ena handlar om en *vinterväg* genom Arjeplungs lappmark i Norrbotten till norska gränsen i riktning mot *Saltenfjord*, och den andra om *sommarvägars* anläggande genom Westerbotten till Sorsele och vidare till riksgränsen i riktning mot *Ranenfjord*. Jag anhåller derföre att få meddela några upplysningar i afseende på uppkomsten af dessa frågor. Under flera år hafva arbeten med vägars anläggande från Bottniska viken till inuti landet liggande socknar bedrivits såväl i Westerbotten som Norrbotten, och under utförande af dessa anläggningar vesterut har tanken uppstått på att fortsätta någon af dessa vägar till Norge för att sålunda åvägabringa en kommunikation mellan Bottniska viken och vesterhafvet. Jag vill dervid erinra, att någon sommarlandsväg mellan Sverige och Norge icke finnes nordligare än vid Östersund, som, enligt hvad kartan utvisar, ligger på lika afstånd från Sveriges nordligaste som från dess sydligaste gräns, eller midt uti landet. Redan för sex år sedan gjordes underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om anställande af undersökningar för anläggande af en kommunikationsled till Norge, utgående dels från Skellefteå i Westerbotten och dels från Piteå i Norrbotten öfver Arvidsjaur och Arjeplog till riksgränsen och vidare till Saltenfjord i Norge; och Kongl. Maj:t förordnade med anledning deraf att dessa linier skulle undersökas samt plan och kostnadsförslag upprättas så väl å svenska som å norska sidan. Enligt den derefter upprättade planen skulle kommunikationen ledas, — dels efter den redan anlagda landsvägen från Piteå öfver Arvidsjaur till Afvaviken vid sjön Storafvan utgörande i längd 14,7 mil, — samt dels efter landsvägen från Skellefteå till Nordsjö, hvilken fortsättes till Arvidsjaur och derifrån följer förstnämnda väg till Avaviken. Ifrån sistnämnde punkt skulle en sammanhängande vattenkommunikation om 12 mils längd ordnas öfver sjoarna Storafvan, Uddjaur och Hornavan förbi Arjeplogs kyrka till Jäckvik vid Hornavans vestra strand, hvarifrån landsväg skulle anläggas till den punkt vid norska gränsen, som af norska och svenska ingenjörer utsåges, och hvarifrån vägen sedermera i Norge skulle dragas genom Junkerdalen

till Saltentfjord, vid hvars utmynning i hafvet staden Bodö är belägen. Under det att dessa undersökningar pågingo, uppstod inom Westerbottens län fråga om att kommunikationsleden till Norge borde anläggas på ett sydligare håll och gå från Umeå genom Westerbottens lappmarker till Ranenfjord i Norge, emedan der redan skulle finnas betydlig trafik vintertiden. Men, man glömde dervid, att Umeå ligger 24 mil sydligare än Piteå, och Ranenfjord 12 mil söder om Saltentfjord och ändå längre från Bodö, hvarföre anläggning af väg efter den ena af dessa linier alldeles icke afhjelper behovet af väg för dem som bo omkring den andra, och att väg således vore lika mycket af behovet påkallad på det ena som på det andra stället. Från Westerbotten ingick man till Kongl. Maj:t med anhållan om undersökningars verkställande äfven för den sistnämnda linien; och Kongl. Maj:t förordnade, att plan och kostnadsförslag skulle upprättas för de delar, som behöfde ånyo anläggas.

Planer och kostnadsförslag till kommunikationer efter båda ofvannämnde olika linier finnas för närvarande hos Kongl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; men innan de der kommit till behandling och granskning, ingingo åtskilliga ledamöter af riksdagens Andra Kammarer vid sistlidne riksdag till Kongl. Maj:t med anhållan om undersökning af ett förmedlingsförslag, som skulle sammanjemka de olika intressena, så att man finge allenast en öfvergångspunkt till Norge. Den 6 September 1872 förordnade Kongl. Maj:t, med anledning deraf, att noggrann undersökning samt upprättande af plan och kostnadsförslag skulle verkställas efter dessa sammanjemkningslinier, hvilka skulle anläggas på det sätt:

att vägen från Piteå till Avaviken i Norrbotten skulle från sistnämnde ställe utsträckas i vestlig riktning öfver Slagnäs och Bure till Sorsele lappmark i Westerbotten;

att vägen från Skellefteå till Nordsjö i Westerbotten skulle fortsättas öfver Malå äfven till Sorsele;

att vägen från Umeå till Lycksele skulle fortsättas öfver åtskilliga uppräknade ställen likaledes till Sorsele; samt

att från denna anknytningspunkt vid Sorsele, en för alla tre grenarne gemensam väg skulle anläggas till riksgränsen för att inom Norge fortsättas till Ranenfjord. Men äfven om denna plan antages och blifver utförd, som har mycken sannolikhet för sig, så kvarstår dock behovet af den föreslagna vintervägen, emedan den på en jemnare och genare väg leder till en stor handelsplats i Norge, nemligen Bodö, och dessutom genomgår trakter, som icke beröras af den ifrågasatta sommarvägen. Denna åsigt om nyttan af den ifrågavarande vintervägen har blifvit uttalad af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län, såsom af Kongl. Maj:ts nädiga proposition inhemtas, och Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har deruti instämt, då den yttrat: Sedan dessutom fråga uppstått och undersökning beslutats rörande anläggningar, hvarigenom linier från Piteå, Skellefteå och Umeå skulle förenas i Sorsele, derifrån en gemensam vägbyggnad borde verkställas till riksgränsen för att inom Norge fortsättas till Ranenfjord, antog styrelsen, att den ursprungligen ifrågasatta väganläggningen mellan Piteå vid Bottniska viken och Bodö vid Saltent-

fjord af Vesterhafvet kunde såsom förfallen anses; vid hvilket förhållande och enär vinterväg för kommunikation emellan nyssnämnde två städer ändock borde blifva nyttig och vore behöflig, styrelsen ansåge skäl vara för handen att, på sätt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit, söka bereda anslag för ändamålets vinnande.

Att man inom de norra orterna hyser intresse för denna kommunikation, synes deraf, att innevånarne i Arvidsjaur och Arjeplogs lappmarker åtagit sig att för all framtid underhålla, icke blott vägen utan äfven de dervid uppförda fjellstugor. Äfven inom Norge omfattas denna väganläggning med lifligt intresse, hvilket kan skönjas af följande meddelande uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition:

Enligt hvad norska regeringens departement för det inre meddelat, har det för underlättande af samfärdseln vintertiden emellan Salt-dalen i Norge och Arjeplog i Sverige från norsk sida vidtagna arbete så framskridit, att vägen i Junkerdalen är farbar samt att en fjellstuga, belägen vid Graddiselfven något öster om dennas förening med Njallevareelfven och omkring en half mil mil vester om riksröset N:o 232, är färdig och bebodd, erbjudande ett godt logis för resande och stallrum för tio till tolf hästar.

En såväl för Norrbottens som en betydlig del af Westerbottens innevånare högst vigtig, för att icke säga ovärderlig fördel, af ifrågasvarande vinterväg är, att den leder till ett alla årstider öppet haf, hvarigenom möjlighet finnes att under missväxtår erhålla mjöl och spannmål. Detta är så mycket vigtigare som den i Norden korta hösten ofta nog icke lennar tillräckligt rådrum för att söderifrån anskaffa de nödiga vinterförråden.

Inom de norra länen har man på sednare tider arbetat på att så småningom förändra landtbruket derhän, att sädesodlingen minskas och ladugårdsskötseln utvidgas, såsom en för Norrland naturligare näringsgren; och då de afdikningar af sankta trakter, som till stor utsträckning blifvit gjorda, bereda rik tillgång af tjenlig odlingsjord för foderväxter, så underlättas och fortskyndas en sådan öfvergång. Men, på samma gång ladugårdsskötseln utvidgas måste man också se till, att marknad finnes för afsättning af dessa produkter under alla tider af året. Under sommaren, så länge Bottniska viken är öppen går afsättningen lätt till de södra orterna, men vintertiden upphör denna kommunikation, och det är då den nu ifrågasvarande vintervägen kommer till nytta för försling till Norge der, — vid de icke långt från Bodö belägna stora fiskeplatserna med sina under vintern i tusental samlade arbetare. — god och fördelaktig afsättning af ladugårdsprodukter finnes.

Med anledning af hvad jag haft äran yttra och då denna fråga jemväl berör upphjelpandet och fortkomsten af den för det nordliga länet så vigtiga, naturliga hufvudnäringen ladugårdsskötsel, hoppas jag att denna Kammares ärade ledamöter behagade behjerta denna angelägenhet, och med afslag å Stats-Utskottets förslag bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition.

Herr vice Talmannen: Då redan i den Kongl. propositionen,

som föranledt det nu föredragna Utskottsbetänkandet, vigten af det åskade anslaget är så utförligt och tillräckligt motiverad, och då den talare, som nyss hade ordet och som sjelf innehar befattning såsom landshöfding i det län, inom hvilket ifrågavarande kommunikationsled skulle anordnas, så uttömmande bevisat lämpligheten och behöfvat af densamma, kan det måhända synas vara öfverflödigt af mig att här tillägga något vidare, helst, såsom af betänkandets synes, flere af Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet reserverat sig mot Utskottets beslut, hvarvid jag tillåter mig nämna, att orsaken hvarföre ej ett större antal af dem finnes antecknad såsom reservanter är, att betänkandet afgjordes under påskveckan, då Utskottet ej var fulltaligt.

Enligt min tanke, har sällan ett anslag blifvit begärdt till väganläggning, som haft så mycket skäl för sig som detta. Kammaren behagade finna, att med den ringa kostnad af 34,650 R:dr, som här ifrågasattes, skulle en farled af mer än 6 mil åstadkommas; vissergen skulle denna farled utgöras både af vatten- och landväg, men kommunikationerna i denna högt upp i Norrland belägna trakt äro vanligtvis endast vintertiden i gång. Visserligen har länets landsting ej ansett sig kunna åtaga sig vägens underhåll, men för denna förbindelses uppfyllande hafva i stället de två socknarne Arvidsjaur och och Arjeplog, den förre med två tredjedelar, den sednare med en tredjedel, med vissa smärre förbehåll, åtagit sig att ansvara. För att visa denna farleds betydelse tillåter jag mig påpeka, dels att densamma genomlöper en trakt, befolkad af omkring 40,000 människor, och dels att den samfärdsel emellan denna trakt och Norge, som genom ifrågasatta väganläggningen möjliggöres, säkerligen blir ganska betydlig, då i följd deraf ortens produkter, såsom smör, ost och särskildt tunnstäfver skola finna god afsättning i Norge, der prisen å dessa varor i anseende till grannskapet af de stora fiskeplatserna vid Lofoten ställa sig vida högre än i de svenska socknarne, hvarjemte vid återfärden kunde hemföras spanmål, sill och specerier. Orsaken hvarföre ej anslaget till denna väg af Utskottet tillstyrktes var, såsom redan af den föregående talaren antagits, den, att en rivaliserande väg från Sorsele till Ranenfjord var i fråga. Jag tror, att dessa båda vägar ej äro så beroende af hvarandra, att icke mycket väl båda två kunde behövas. För min del ber jag emellertid få tillkännagifva, att jag anser, att det andra vägbyggnadsföretaget snarare än detta under några år kunde uppskjutas. Det är nemligen den stora skillnaden mellan dessa båda vägar, att den nu ifrågavarande utmynnar vid Bodö, der en ej ringa handelsrörelse existerar; den andra åter visserligen ock mot en vid hafvet belägen ort, men der dock ingen större rörelse förekommer. Dessutom är ej vägen till Sorsele färdig, hvilken väg skulle vara sammanbindningslänken mellan dessa båda vägar. Huru jag än vänder saken, synes mig det vara billigt och rätt, att det åskade anslaget beviljas, och jag skäl ej nu vidare upptaga Kammarens tid med att utveckla skälen härtill; förbehållande mig att, om några anmärkningar mot den ifrågavarande proposition under diskussionens fortgång skulle förekomma, då söka få upptaga dem till besvarande.

Jag anhåller om proposition å afslag på Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande, hvarvid svarades Nej. och sedermera proposition på afslag derå, som med Ja besvarades.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda Utlåtande N:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning, i fråga om förändradt ordnande af civile tjänstemäns pensionering.

Herr Statsrådet Wærn: Med anledning af de oegentligheter, som Riksdagen fann vara förenade med det sätt, på hvilket de civile tjänstemännens pensionering var ordnad, aflät Riksdagen den 17 Maj 1871 en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t. Uti denna skrifvelse, hvilken hufvudsakligen föranledt de utredningar, som ligga till grund för den Kongl. proposition, hvilken nu utgör föremål för behandling, och som således här eger en väsendtlig betydelse, yttrade Riksdagen: "Utom det oegentliga deruti, att tjänstemän pensioneras dels från allmänna indragningsstaten och dels från en särskild af statsmedel understödd pensionsfond, är det otvifvelaktigt en misshushållning att, oaktadt staten åtagit sig att från allmänna indragningsstaten pensionera embets- och tjänstemän, likväl på samma gång med statsbidrag understödja en annan, till en del på delegarnes bidrag grundad fond af den beskaffenhet, att den i anseende till de derifrån utgående pensionernas otillräcklighet allt mindre och mindre för sitt afsedda ändamål anlitas. Rättigheten till pension från civilstatens pensionsinrättning har nemligen, på sätt komiterade upplyst, varit så föga begagnad, att de årligen utgifna pensionerna icke ens uppgått till beloppet af det inrättningen af statsmedel beviljade anslag. En rättelse härutinnan torde ju förr desto heldre böra vidtagas, då civilstatens pensionsfonder, enligt hvad revisionsberättelserna gifva vid handen, årligen ökas med ganska betydliga belopp, hvilka, enligt hvad nyss är nämndt, icke kunnat till sitt ursprungliga ändamål användas. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anhåller i underdånighet Riksdagen, att Eders Kongl. Maj:t täcktes tillse, om och på hvad sätt civilstatens pensionsinrättning må kunna så ordnas, att den sättes i stånd att helt och hållet öfvertaga samtliga civile tjänstemäns pensionering, så att dylik pensionering från allmänna indragningsstaten komme att upphöra". Det förhöll sig nemligen så, att, under det att år 1871 civilstatens pensionsinrättnings *inkomster*, som utgjordes af ett årligt statsanslag af i rundt tal 60,500 R:dr, delegarnes afgifter till ett motsvarande belopp omkring 60,500 samt ränteinkomster från inrättningens fonder 271,000 R:dr — alltså uppgingo till ett sammanlagdt belopp af 392,000 R:dr; så hade dess *utgifter* utgjort, utom administrationskostnaden 27,000 R:dr, för dess egentliga ändamål pensioneringen, endast omkring 43,000 R:dr eller omkring 17,000 R:dr under det statsbidrag,

tvarat civilstatens pensionsinrättning var i anjutande — och såsom tillskott till den enskilda enke- och pupillkassan 112,000 R:dr, d. v. s. tillsammans 182,000 R:dr; till följd hvaraf till det påföljande året kunde af pensionsinrättningen uppläggas 210,000 R:dr. Hvad Riksdagen, beträffande detta i skrifvelsen antydda förhållande, velat anmärka var, i första det med en klok statshushållning röga öfverensstämmande förhållandet, att så stort statsbidrag, som det omnämnda, årligen utgick till civilstatens pensionsinrättning, utan att detta ansåg motsvarade det dermed afsedda ändamål eller ens användes dertill, och att pensionsinrättningen årligen upplade stora belopp, samt i andra rummet den oegentlighet, som egde rum derutinnan, att pensioneringe ej blef verkställd på ett håll utan på två, eller med andra ord bestriddes både på allmänna indragningsstaten och på civilstaten. Riksdagen uttryckte i sin berörda skrifvelse, under betonande af önskvärdheten, att dessa missförhållanden blefve afhjelpa, äfven den förhoppningen, att rättelse härutinnan ju förr desto heldre måste vidtagas.

Med blicken fästad på dessa omständigheter, var det min skyldighet, i egenskap af chef för den gren af statsförvaltningen, som frågan tillhörde, att i min mån tillse, hvad som kunde och borde göras för att tillmötesgå den gjorda framställningen. Min första åtgärd blef då att anställa undersökning rörande storleken af det belopp, hvartill den pensionering, som nu utgick från allmänna indragningsstaten till civile tjenstemäns pensionering, kunde antagas årligen uppgå, något som vore nödvändigt att känna om de statsverkets förbindelser, som tillförene blifvit under denna anslagsrubrik uppförda, nådanefter, enligt hvad Riksdagen i sin skrifvelse önskat, skulle öfvertagas af civilstatens pensionsinrättning i samband med dess öfriga åligganden. Den anställda undersökningen lemnade vid handen, att pensioneringen på allmänna indragningsstaten för det närvarande medtog ett årligt belopp af något öfver 500,000 R:dr, hvilket belopp, enligt skäl, som jag anhåller, att sedermera närmare få utveckla, kunnat antagas vara det normala. Det var deraf tydligt, och måste för hvar och en vara klart, att med det *öfverskott*, som uppkomme genom skilnaden emellan civilstatens pensionsinrättnings inkomster och utgifter, eller 210,000 R:dr, dessa 500,000 R:dr eller något deröfver ej kunde betäckas, och således att, för den händelse det af Riksdagen åsyftade målet, eller pensioneringens öfverflyttande på civilstatens pensionsinrättning, skulle kunna uppnås, det till nämnda inrättning utgående statsanslaget måste i motsvarande förhållande tillökas. Denna tillökning kunde nu beredas genom beviljande af ett årligt anslag eller kreditiv åt pensionsinrättningen, för att betäcka den skilnad emellan dess utgifter och inkomster, som skulle blifva en följd af pensioneringens öfvertagande. Men i detta fall hade Riksdagens syftemål ej vunnits, annat än till skenet, och hela skilnaden skulle bestå i att samma statsanslag, som nu under allmänna indragningsstaten utgå, skulle, öfverförda måhända under en annan titel, till civilstaten utbetalas, och statsverket *fortfarande för all framtid* årligen betungas med utgörandet af betydliga, sannolikt år efter år växande anslag för pensioneringens upprätthållande. Då återstod, enligt min uppfattning, endast det, att söka uppbringa civilstatens

pensionsinrättnings kapitalfond til sådant belopp, att all pensionering i regeln genom räntan derå samt inrättningsens öfriga inkomster kunde besörjas. Endast så syntes och synes mig Riksdagens i berörda skrifvelse uttryckta önskan kunna tillmötesgå. Men detta tillmötesgående kunde dock åstadkommas på åtskilliga vägar. Det kunde ske, såsom en talare här under den diskussion, som föregick skrifvelsens afstämning, ansåg, så, att ett fyllnadskreditiv beviljades för att, jemte räntorna af fonden, för pensioneringen användas — då nu utgående statsanslag och delegarnes afgifter skulle tilläggas kapitalfonden — eller ock så, att man under vissa år gaf ett bestämdt årligt anslag så stort, att kapitalet kunde inom en icke allt för aflägsen framtid nå den höjd, att räntan derå i förening med inrättningsens öfriga inkomster vore tillräcklig att bestrida hela pensioneringen. Jag valde den sista utvägen såsom snarast och, enligt mitt förmenande, bäst ledande till målet.

För att nu kunna finna till hvad belopp inrättningsens fonder behöfde ökas för att nå denna höjd och kunna fullgöra de förbindelser, som densamma komme att åläggas, borde man i första rummet utreda till hvad belopp hela pensioneringen skulle kunna uppgå och dervid utgå från fakta, så vidt sådana stode till buds; och den första undersökningen som anställdes rörde, såsom jag redan nämnt, till hvilket belopp de förbindelser, som nu åläge allmänna indragningsstaten uppgingo. Det visade sig vid denna undersökning, att den pensioneringssumma, som från allmänna indragningsstaten under de sednare åren till civile embets- och tjänstemän utgått, uppgick i medeltal till omkring 500,000 R:dr. Totalutgiften visade sig för närvarande utgöra 514,000 R:dr, men då i detta belopp ingick pensioner äfven till personer, som vid sin afgång väl innehaft civil tjänst, men tillföre, till följd af föregående tjänstgöring, ej skulle varit berättigade till pension från civilstaten — deribland förekom t. ex. ett statsråd och några landshöfdingar, hvilka tills dess de blifvit till dessa befattningar beordrade varit militärer — hafva noggrannare uppgifter visat, att den för närvarande kunde beräknas till föga öfver 500,000 R:dr, och efter teoretiska, på dödlighetsprocenten grundade beräkningar borde stiga till 511,000 R:dr. Jag har emellertid upptagit densamma till 514,000 R:dr. Vid den undersökning, som skedde i Statskontoret rörande den del af frågan, som dernäst borde tagas i betraktande, nemligen beträffande den tid, under hvilken de nuvarande pensionärerne inträdt i åtnjutande af pension, hvilken tid naturligtvis var en vigtig faktor i beräkningen, befanns det att nu lefvande pensionärer med få undantag tillkommit under de femton sista åren; endast sexton af samtliga omkring 236 pensionärer hade inträdt i åtnjutande af pension på indragningsstat före 1857, bland de ofvannämnda sexton pensionärerna funnos några, som varit i åtnjutande af pension alltsedan 1846. Några sådana, som uppnått en ovanligt hög ålder, skola alltid förekomma i en pensionsinrättning. Denna omständighet, att nästan alla pensionärerne under loppet af dessa femton år inträdt i åtnjutande af pension, föranledde, att beräkningen grundades på denna tidsperiod. Men ett annat skäl att antaga dessa femton år angifva ett normalt förhållande, var äfven det, att, sedan vid början af der-

igenom uppkommande tidsperiod eller omedelbart efter 1856—1858 årens riksdag en förhöjning i pensionerna skett, så hade derefter årsbeloppen visserligen omväxlat högre eller lägre, men dock utan vare sig stigande eller fallande tendens varierat omkring medeltalet för hela perioden. Året 1857, eller ett år före det, med hvilket förhöjningen i pensionerna inträdde, borde så mycket heldre medtagas i beräkningen, som till följe deraf, att denna förhöjning emotsågs, en del civile tjenstemän, fastän de uppnått pensionsåldern, ej tog afsked under åren 1856 och 1857, utan väntade dermed till 1858, för att komma i åtnjutande af den högre pensionen, så att den år 1858 inträffade stora ökningen i pensionsbeloppen borde på åtminstone två år fördelas. Tillökningen i pensioneringen, som år 1857 endast var 9,600, uppgick nemligen sistnämnda år till mer än 98,000 R:dr. När man har två sådana faktorer, som *för det första*, hvad hela beloppet af från allmänna indragningsstaten till civile embets- och tjenstemän utgående pensioner utgör, och *för det andra* den tid, under hvilken pensionärerne med få undantag tillkommit och derjemte finner, att, efter denna tidsperiods inträde, förhållandet i afseende å pensionstagares in- och afgang hållit sig någorlunda jemnt, har man grundade anledningar att begagna sig af dem vid beräkningens uppgörande. Jag skall sedermera ock visa, huru genom undersökningar från annat håll bekräftat sig, att denna beräkning har all sannolikhet för sig att vara korrekt. Dessa äro de faktorer, som ingått i beräkningen, men nu torde Herrarne finna, att, då en uppskattning för framtiden skall göras, måste för bedömande af dess sannolikhet, ytterligare tagas i betraktande några ytterst osäkra eller oberäkneliga elementer. Så är det gifvet, att det gränsar till det omöjliga, att med någon siffra angifva den föränderlighet, som skulle tillskyndas pensioneringen derigenom, att nya tjenster tillskapades eller derigenom, att löner och till följe deraf pensioner förhöjdes eller sluthigen, genom att nya korpsar, som nu ej hafva någon pensionsrätt sig tillerkänd, förklarades berättigade, att komma i åtnjutande af pensionsförmåner från pensionsinrättningen. Detta är en grupp af obekanta faktorer, en annan åter är ovissheten beträffande civilstatens pensionsinrättnings förmåga, att efter en viss ratio öka sina fonder, en ovisshet, som har sin grund i svårigheten att för framtiden bedöma, huru räntefoten kommer att ställa sig. Hvar och en, som är räknekunnig, vet emellertid att, derest man skall utföra en beräkning, i hvilken ej blott *bekanta* utan äfven *obekanta* storheter förekomma, så kan man, derest man lyckas erhålla en equation, i hvilken, jemte flera bekanta storheter, en obekant förekommer, med visshet beräkna denna, att man, derest ej två obekanta kunna undvikas, dock kan angifva förhållandet dem emellan, så att man, efter förutsatta variationer i den ena, kan uppgifva derefter förekommande olikheter i den andra, men att man genom att i en beräkning upptaga flera än två obekanta faktorer, varierande utan visst förhållande, vare sig till kända faktorer eller sinsemellan ej kan komma till något afsevärdt resultat. En sådan sammanblandning af beräkning öfver de resultat, hvilka kunna väntas utaf de förhållanden, som äro någorlunda gifna, med spekulationer öfver följderna

dera af de möjligheter, som kunna tänkas inträffa, skulle i ännu högre grad intrassla lösningen af en fråga sådan som denna; och här, om någonsin, tror jag det varit nödvändigt att, så vidt beräkningen skulle leda till något resultat, från densamma eliminera allt afseende på följderna af tänkbara, men för närvarande alldeles obekanta förändringar i förhållandena. Jag tror att, om man ej onödigtvis vill göra svårigheter, man måste erkänna, att för erhållande af någon verklig ledning för omdömet utaf en beräkning, sådan som den ifrågavarande, de nu gällande förhållanden, som hafva inflytande på pensioneringssummans storlek, måste antagas fortfarande, under det att deremot möjliga förändringar i dem måste erkännas för närvarande tillhöra gissningarnes område. Jag skall ock genast visa, att de med skäl kunna och böra för sig betraktas. Hvad åter räntefoten beträffar, måste visserligen möjligheten att densamma kan komma att understiga den antagna procenten erkännas, men troligen kommer den väl ock att under tidsperioden i fråga stundom öfverstiga den antagna, hvars fortvaro, såsom medeltal för hela tiden, väl dock torde få erkännas hafva mesta sannolikhet. Sedan jag å ena sidan funnit huru stor den pensionering under normala förhållanden var, som skulle utöfver den nuvarande öfverflyttas på civilstatens pensionsinrättning, och derigenom de utgifter, som denna inrättning skulle bestrida, så återstod det derföre för mig, å andra sidan, endast att, med antagande af en viss räntefot, undersöka huru stort kapital som erfordrades, för att dess ränta skulle betäcka denna pensionering. Men jag ansåg mig dervid ej böra ingå i en utredning af hvilka förhållanden möjligen skulle komma att inträda, om de civila tjänstemännens antal tillväxte eller deras löner ökades. Detta syntes mig vara obekanta faktorer, hvilka, om de medtoges, skulle förstöra hela beräkningen, och hvilka det var så mycket mindre skäl att deruti intaga, som de lågo utom den fråga, som borde behandlas, ty om statsmakterna besluta inrättandet af nya tjänster eller ökandet af tjänstemännens löner, och derigenom belasta statsverket icke blott med direkt förhöjning uti statsutgifterna, utan ock med ansvar för högre pensionsbelopps utgående, så torde det ligga i sakens natur, att staten i samband med ett sådant beslut måste lemna särskildt bidrag, för att den inrättning, åt hvilken utbetalningen af de nya eller ökade pensionerna uppdrages, må kunna, efter fastställda grunder, fullgöra de ytterligare förbindelser densamma åläggas. Men detta måste inträffa alldeles oberoende af om pensioneringen utginge från allmänna indragningsstaten eller från civilstatens pensionsinrättning. Om man, såsom Utskottet, vill fatta orden "att civilstatens pensionsinrättning skulle öfvertaga *samtliga* civile tjänstemännens pensionering" så, att dermed skulle förstås att, oberoende af alla förändringar inom tjänstemannakorpsen, genom tjänsters och löners tillökning, civilstatens pensionsinrättning skulle blifva ansvarig för all pensionering till civila embets- och tjänstemän, gör man sig skyldig till en orimlighet. Jag måste fasthålla det, att, för att få en beräkning, måste man utgå från det som är!

Enligt det förslag, som jag här framställt, skulle civilstatens

pensionsinrättning, genom erhållandet af ett årligt bidrag af 300,000 R:dr under 27 å 28 år, blifva i stånd att öfvertaga hela den pensionering, som från allmänna indragningsstaten utgår till civila tjänstemän, för så vidt nemligen förhållandena nu äro öfverskådliga, och med antagande att, derest större förändringar skulle inträffa, dessa komma att särskildt för sig tagas i betraktande. Och på det föreslagna sättet skulle civilstatens pensionsinrättning kunna uppfylla allt hvad Riksdagen, enligt den uppfattning jag kan bilda mig af dess skrifvelse, åsyftat. Pensioneringen skulle kunna utgå från räntorna å denna inrättnings fonder och dit inflytande afgifter; och rättelse i de öfverklagade missförhållandena skulle sålunda vinnas. Fullmäktige hafva ock, då de i anledning af Kongl. Maj:ts berörda förslag blifvit hörda, erkänt de existerande missförhållandena och önskvärdheten att dem afhjelpa, och för sin del medgifvit, att öfverskotten af pensionsinrättningens inkomster skulle få för framtiden användas till minskning af statsverkets utgifter till pensionering efter den grund, som för allmänna indragningsstaten vore bestämd, mot det att pensionsinrättningen erhöle det årliga anslag, Kongl. Maj:t föreslagit, och, sedan fonden nått den åsyftade tillökningen, ett kreditiv, för den händelse särskilda förhållanden inträdde, ställdes till dess disposition. I anledning af de anmärkningar mot beräkningen, som emellertid derjemte af fullmäktige framställdes och den tveksamhet, som af dem uttalades, huruvida de slutliga fonderna skulle visa sig tillräckliga, ansåg jag mig skyldig att låta anställa ytterligare utredningar, och i stället för 15 år tog jag nu 30 år. En förteckning uppgjordes på samtliga de civile embets- och tjänstemän, som under denna tid på allmänna indragningsstaten tillträdit pensioner. Förteckningen öfverlemnades till öfverkommissariens vid pensionsinrättningen granskning och rättelse. Sedan jag på detta sätt fått dessa faktiska uppgifter så noggrannt undersökta, att i dem ej kunde förekomma några misstag, lät jag en känd aktad vetenskapsman, som mycket sysselsätter sig med upprättande af pensions- samt lifränte- och lifförsäkringskalkyler, beräkna, när man kunde antaga, att den pensionering, som från indragningsstaten öfvertages, nått sin kulmination och till hvad belopp den då skulle uppgå. Denna beräkning slog så in med min, att han fann slutsumman böra blifva 511,000 R:dr, när jag funnit densamma vara 514,000 R:dr, och ehuru naturligen tillväxten i pensioneringen, af honom beräknad år efter år, hvarje år för sig, i stället för af mig antagna medium af alla åren, för de första åren visade betydligt högre, för de sista åren åter mycket mindre belopp än detta medium, så sammanföll dock vid hopsummering af dessa års belopp med derpå beräknad ränta på ränta efter 5 procent hans och mina beräkningar fullständigt vid det 23:dje året och följde derefter hvarandra så troget, att hela skiljaktigheten vid det 27:de årets slut var cirka 25,000 R:dr, hvilka på nära 13 millioner väl måste erkännas vara en icke afsevärd obetydlighet. Jag tror att en mera tillfredsställande kontroll öfver en dylik kalkyls riktighet svårligen kan vinnas. Frågan har nu kommit till Riksdagen, och enligt den sannolikhetsberäkning, som sålunda vunnits, har genom den Kongl. propositionen ett bestämdt förslag blifvit fram-

staldt rörande hela pensioneringens bestridande af civilstatens pensionsinrättning, och man skulle således kunna hafva anledning förmoda, att då den af Riksdagen önskade utredningen blifvit ävägabrägt, detta förslag skulle i hufvudsakliga delar gillas af Riksdagen och dess Stats-Utskott. Nu har Utskottet emellertid afstyrkt detta förslag på skäl, som synas mig vara af en ganska egendomlig beskaffenhet, och som jag nu anhåller att här få något närmare taga i betraktande. Stats-Utskottet yttrar om det föreliggande förslaget: "På sätt af det föregående synes, innebär det förslag, för hvars genomförande anslag nu blifvit ifrågasatt, ingående en fullständig lösning af den fråga, för hvars ordnande Riksdagen påkallat Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet, i det Riksdagen afsett, att *samtliga* civile tjänstemäns pensionering skulle af civilstatens pensionsinrättning öfvertagas, då deremot förslaget endast rörer de embets- och tjänstemäns pensionering, hvilka både äro delegare i civilstatens pensionsinrättning och ega rätt till pension från allmänna indragningsstaten. Då nu en mängd embets- och tjänstemän, som äro till pension från allmänna indragningsstaten berättigade, icke äro delegare i civilstatens pensionsinrättning, t. ex. alla lärare vid elementarläroverken, skulle deras pensionering fortfarande från allmänna indragningsstaten bestridas, under det å andra sidan hela stater och korpser, exempelvis fängvårdsstaten, visserligen tillhöra civilstatens pensionsinrättning, men ej ega pensionsrätt på allmänna indragningsstaten, hvadan desse skulle i civilstatens pensionsinrättning qvarstå med pensionsrätt endast efter nu gällande reglemente, under det för öfrige delegare pensionsinrättningen bestridde pensionering efter helt andra grunder. Vore meningen att nu tillerkänna desse sednare en pensionsrätt, hvilken hittills icke varit dem tillagd, skulle en sådan åtgärd föranleda ökade utgifter, hvilka i förslaget icke torde vara tagna i beräkning." Det första skälet, hvarför Utskottet således ej vill tillstyrka förslaget, är att icke *samtliga* tjänstemäns pensionering, enligt detsamma, skulle af pensionsinrättningen öfvertagas. Jag tror, att just de exempel, Utskottet anført, bäst visa huru ringa inverkan detta har på det man åsyftar. Om lärarne vid elementarläroverken hädanefter som hittills få sin pension på allmänna indragningsstaten, kostar det statsverket ett belopp, motsvarande pensionen; skulle de åter öfverflyttas till civilstatens pensionsinrättning, kostar det lika mycket, derest staten ej vill, att dessa pensioner skola utgå från räntan på inrättningens fonder, i hvilket fall dessa fonder måste ökas med det kapital, hvars ränta motsvarar denna pensionering. På samma sätt är förhållandet med fängvårdens tjänstemän. Vill staten gifva dem något, som de ej hafva, måste staten ock vidkännas kostnaderna härför. Men hvad har detta att göra med det mål man eftersträfvat eller med det missförhållande, som skulle rättas och som består deri, att endast en obetydlig del af civilstatens pensionsinrättnings inkomster användas för det med dem afsedda ändamål, och att årligen 200,000 R:dr i denna pensionsinrättning läggas på hög, utan att något förnuftigt ändamål med ett sådant förfarande kan angifvas? Dernäst fäster sig Utskottet vid medelberäkningen af pensioneringens tillväxt och säger: "Beträffande antagandet af 36,200 R:dr såsom

medeltalet af årligen tillkommande pensionering, på hvilket antagande hela beräkningen stödjer sig, har vid granskning af de från Statskontoret meddelade uppgifter, som legat till grund för förslaget. Utskottet trott sig finna, att nämnda summa framkommit på det sätt, att från medelbeloppet af under de femton åren 1857--1871 tillkomna pensioner afräknats medium af de belopp, som utaf samma pensioner kunnat under nämnda år afföras. En sådan beräkningsgrund synes Utskottet svårligen kunna anses tillförlitlig, då det torde vara uppenbart att ju längre tidrymd uppgifterna omfatta, desto mera måste det sålunda uträknade beloppet nedgå, hvilket äfven framgår deraf, att om de från Statskontoret lemnade uppgifter angående förhållandet åren 1842--1871 för beräkningen läggas till grund, man då i stället för 36,200 R:dr erhåller en siffra af blott 16,500 R:dr.“ Men i detta fall borde intet afseende blifvit fästadt på den tid, under hvilken den utgående pensionssumman genom pensionärernes inträdande i sina rättigheter tillkommit, hvilken dock tydligen varit för beräkningen bestämmande. Utskottet förbigår alldeles, att en vetenskaplig kontraberäkning skett och fullständigt bekräftat riktigheten af det antagna resultatet, men grundar deremot en motbevisning helt och hållet på följderna af det tillfälliga förhållande, att pensionerna för år 1858 voro betydligt lägre än de nu äro, och att således ett medeltal för åren 1842--1871 måste utfalla under verkligheten, en omständighet hvilken jag icke förbisett och hvars anförande derföre icke bevisar någonting alls emot mig. Derefter kommer Utskottet till räntefoten och till den möjliga tillökningen i tjänstemännens antal eller löner. Utskottet anmärker riktigt, att dessa förhållanden ej kunde på förhand bestämmas, men anser mig dock hafva bort beräkna dem, och förbigår alldeles hvad jag derom till statsrådsprotokollet yttrat. Slutligen har Utskottet anmärkt rörande stegringen i pensionsinrättningens utgifter följande: “Uti Departements-chefens beräkning är visserligen afseende fästadt å den fortgående stegring i pensionsinrättningens utgifter, som föranledas deraf, att den brist, som för enskiida enke- och pupillfonden uppstår i det för den derifrån utgående pensioneringen erforderliga belopp, från den s. k. tjänstemannafonden fyller, men, på sätt direktionen jemväl erinrat, torde någon tillförlitlig beräkning af behållningarne å sistnämnda fond icke kunna ega rum, så framt ej sambandet mellan nämnda begge fonder helt och hållet upphäfves.“ Då Utskottet lemnat mitt förfaringsätt i detta fall oanmärkt, har jag derom intet att säga. Rörande upphäfvandet af sambandet mellan begge fonderna anhåller jag att sedermera få dertill återkomma. Dessa äro Utskottets motiv, och resultatet af dem blir, att Utskottet säger: “Enär således de förutsättningar, på hvilka det ifrågavarande förslaget finnes grundadt, synts Utskottet icke ega den tillförlitlighet, att ju icke en berättigad tvekan kan uppstå, huruvida ändamålet kan med det föreslagna anslagsbeloppet inom beräknad tid ernås, samt *då under sådant antagande den ifrågasatta anordningen icke kan anses för statsverket medföra någon fördel*, har Utskottet icke kunnat förevarande nådiga förslag understödja.“ Nu frågas: är detta sannt? Är det ej för statsverket en fördel om 200,000 R:dr och derutöfver, som nu ej komma

statsverket till godo, utgå såsom bidrag för uppehållande af den detsamma åliggande pensioneringen? Är detta önskningsmål, som Riksdagen sjelf vid ett föregående tillfälle uppställt, utan all betydelse? Är detta en sak, i hvilken man kan säga allt eller intet? d. v. s. att så länge någon civil tjänsteman finnes, hvars pension ej efter afskedstagandet skall utgå från civilstatens pensionsinrättning, så är ingenting vunnet genom upphäfvande af existerande oegentligheter och hundratusentals riksdalers ändamålsenliga i stället för deras planlösa användning. För att uppgöra ett annat förslag förklarar sig emellertid Utskottet sakna tid och hemställer: "att Riksdagen må, med afslag å förevarande nädiga framställning i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunnige män undersöka och utreda, huruvida icke på något annat sätt pensioneringen af civile embets- och tjänstemän skulle kunna ändamålsenligt ordnas med tillgodogörande af de hos civilstatens pensionsinrättning samlade fonder eller eljest med inskränkning i de kostnader statsverket för närvarande får för nämnda pensionering vidkännas."

Utskottet begär alltså, att ett nytt förslag skall uppgöras af sakkunnige. Men huru skall detta förslag vara beskaffadt eller i hvad riktning bör det gå? I detta förslag till beslut återfinnas ej ordet »*samtliga*», som Utskottet i det föregående så skarpt betonat; Utskottet önskar här endast, att sakkunnige män skola uppgöra ett annat förslag, hvilket antagligen då, enligt Utskottets önskan, skall grundas på dessa omständigheter, som ej på förhand kunna bestämmas. Men jag tillåter mig fråga: huruledes skall man finna sakkunnige män i sådant, som ej på förhand kan bestämmas i något, för hvars bedömande ingen ledning af erfarenheten står att vinna? Så står saken. Hvad skall göras? Hvad vill Riksdagen? Jag kan finna det naturligt, att det ej stått till att vid denna riksdag få ett anslag af 300,000 R:dr årligen under flera år för detta ändamål, och antagligen skulle, huru säkra beräkningarne än varit och om de gjorts af tio sakkunnige och dessa alla kommit till samma resultat, Riksdagen dragit i betänkande att bevilja de erforderliga medlen, och deri torde hufvudanledningen till det resultat, hvartill Utskottet här kommit, vara att söka. Mig förundrar det ej heller, att Riksdagen skulle vilja betänka sig på en sådan sak, och jag klandrar ingalunda en sådan betänksamhet. Det torde derföre också vara fåfängt att nu begära bifall till Kongl. Maj:ts proposition; skulle det lyckas att i denna Kammare vinna framgång för ett dylikt yrkande, är det dock ej sannolikt att så skulle blifva förhållandet inom Medkammaren. Men hvad jag vågar begära är, att Riksdagen säger rent ut hvad den vill! Önskar man en komité, må man då begära tillsättandet af en sådan; men det måste jag betona, att om man ej tillika säger hvad man vill, är sådant utan ändamål. Utskottets klander har, om man skulle tro hvad motiven gifva vid handen, sin grund ej deri att för mycket blifvit begärdt, utan deri att 300,000 R:dr årligen skulle vara för litet för det afsedda ändamålet. Om nu Utskottets förslag godkännes, innebär då ett sådant bifall, att Riksdagen vill att beräkningen skall ställas så, att, med den

uppfattning Utskottet haft af ordet "samtliga", ökade anslagsfordringar skola framställas? Eller betyder sådant, att det nu uppställda målet skall vinnas på annat sätt, men med mindre anslag? Vill således Riksdagen, genom ett bifall till detta förslag, uttrycka en önskan att någon plan måtte uppgöras, enligt hvilken med mindre beteckande för Statsverket målet först efter längre tids förlopp skulle vinnas, eller i allt fall lättningen för statsverket sednare inträda? Något torde böra bestämmas, och det är väl ej alldeles omöjligt att angifva hvart man i detta hänseende sträfvat; detta visar sig redan af reservationerna. Båda dessa afse ordnandet af pensionsväsendet i samma riktning som den Kongl. propositionen, men utan särskildt nytt anslag. Grefve af Ugglas vill, att af öfverskottet af civilstatens pensionsinrättnings inkomster öfver dess utgifter skola 200,000 R:dr tilläggas dess fonder, och resten användas till bestridande af statens pensionering, samt att, genom detta årliga tillägg till fonderna, kapitaltillökningen skall fortgå till dess kassan vunnit den styrka, att den kan med sina inkomster, utan statens anlitan, fullgöra hela pensioneringen. Herr Petres reservation åter går derpå ut, att man skall låta civilstatens pensionsinrättning tillsvidare öfvertaga pensioneringen från allmänna indragningsstaten mot ett kreditiv, som jemnt fyller den erforderliga kostnaden, men att, sedan, i följd af det härigenom ostörda öfverskottets förräntande, civilstatens pensionsinrättnings fonder uppgått till ett så stort belopp att denna inrättning kan öfvertaga hela pensioneringen, sådant skall ske. Båda reservanterne vilja således, att fonden skall ökas med ränteinkomster, dock så att den ene önskar att under ackumulationsåren pensionsinrättningen af räntorna skall behålla jemna 200,000 R:dr, men *den andre*, att hela räntebeloppet skall af pensionsinrättningen bibehållas. I båda fallen kommer en motsvarande tunga att tillsvidare hvila på allmänna indragningsstaten. Slutligen skulle man ock kunna tänka, att ett bifall till Utskottets förslag kunde afse, att ej någon tillökning af civilstatens fonder skulle ske, utan att hvad som öfversköte inrättningens utgifter borde användas för pensioneringen och resten deri fyllas med ett af staten lemnadt kreditiv. Man kan hafva sympati eller antipati för det ena eller andra förslaget, och för min del anser jag fortfarande den af Kongl. Maj:t valda utvägen såsom den lämpligaste, men framför allt önskar jag emellertid, att Riksdagen ville, tillkännagifva hvad den vill. Jag vill erkänna, att då Riksdagen är så långt framskriden som nu, det kan vara svårt för Utskottet att gifva ett bestämdt förslag huru pensioneringen skall ske, men *något* om hvad man önskar eller huru man tänker sig saken böra ordnas torde man kunna säga; och kan man det ej, frågar jag: är det då skal att begära tillsättandet af en komité? Om Riksdagen begär en en sådan, så är det svårt för Kongl. Maj:t att ej tillmötesgå denna begäran, men ännu svårare blir det att tillsätta en komité, utan att hafva bestämt hvad den skall göra och i hvad riktning den skall verka. För tio år sedan tillsattes en komité, som ingick i noggrann undersökning af frågans alla sidor, och derefter har nu den utredning, som föranledt den Kongl. propositionen till denna Riksdag, blifvit anställd. En ny komité för att ånyo taga frågan i öfver-

välgående, utan att veta hvad Riksdagen önskar, tror jag skulle vara utan allt ändamål, och det torde ingalunda vara osannolikt, att sedan detta arbete en gång fullbordats, skulle den på detsamma grundade framställning åter mötas af ett afslag och all ytterligare på frågans behandling nedlagd kostnad och möda också vara förgäfvad. Jag skulle alltså önska, att, derest frågan ej denna gång kan undergå någon vidare behandling, Riksdagen ej vill begära en komité under dessa förhållanden. Slutligen vill jag anmärka, att det också hade varit af synnerlig vikt om Riksdagen, då Stats-Utskottet likasom reservanterna upptagit den först af pensionsinrättningens direktion väckta frågan om reglering af tillskottet från tjänstemannafonden till enskilda enke- och pupill-fonden, angifvit huruvida Riksdagen bestämdt önskade, att detta tillskott måtte årligen fortfara och blifva till beloppet begränsadt, eller ville, såsom direktionen för civilstatens pensionsinrättning föreslagit, att till nämnda enskilda fond öfverflyttades ett kapital, hvars ränta kunde anses motsvara det årsbidrag, samma fond från tjänstemannafonden åtnjutit. Ty skulle det förra alternativet väljas — något som jag visserligen anser vara beroende på Kongl. Maj:t att bestämma — torde det möjligen blifva nödvändigt att sammankalla civilstatens fullmäktige.

Jag önskade, att man i denna viktiga sak måtte komma till ett slutligt resultat, och då jag, på sätt jag ofvan nämnt, ej anser mig nu böra yrka på ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, vågar jag på det bestämdaste motsätta mig det här föreliggande skrifvelseförslaget och anhåller att, för den händelse en skrifvelse aflåtes med begäran om tillsättande af en komité, den riktning angifves, i hvilken Riksdagen önskar att komitéens arbeten måtte gå.

Herr Petre: Då jag med min röst bidragit till aflåtande af den underdåniga skrifvelse, som vid 1871 års riksdag beslöts, påminner jag mig lifligt, att väsendtliga anledningen till vidtagandet af detta steg var den oegentlighet man ansåg ligga deri, att ett belopp af öfver 200,000 R:dr årligen upplades till ökande af civilstatens pensionsinrättnings fonder, ehuru staten, på samma gång den å allmänna indragningsstaten måste vidkännas en högst betydlig utgift för pensionering af dess delegare, likväl lemnade årliga bidrag till ifrågakvarande pensionsinrättning. I sammanhang med framhållandet af denna oegentlighet gjorde Riksdagen ock den hemställan, huruvida icke samtliga civile tjänstemäns pensionering skulle kunna öfvertagas af civilstatens pensionsinrättning. Härigenom hafva dessa båda frågor visserligen erhållit ett slags sammanhang med hvarandra, men lösningen af den ena är dock ej efter mitt förmenande så beroende af lösningen af den andra, att de ej skulle kunna skiljas och hvar för sig afgöras; tvärtom synes det mig lända till enkelhet och reda, om de ej sammanblandas. På grund af omförmälda skrifvelse har Kongl. Maj:t emellertid framställt detta förslag, som endast afser den ena trågan och som nu af Stats-Utskottet blifvit afstyrkt. Anledningen, hvarföre jag ej kunnat förena mig i detta Stats-Utskottets betänkande, har varit, att jag ej funnit de skäl, som blifvit framställda för afslaget, vara af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:t i dem har någon

ledning för huru Riksdagen önskar att frågan måtte lösas. Det lide intet tvifvel, att Stats-Utskottet nu lika väl som vid 1871 års riksdag önskar, att denna fråga ordnas så, att dessa medel en gång måtte komma statsverket till godo, men Utskottet har ej funnit de beräkningar, hvarpå det af Kongl. Maj:t framställda förslaget stödjer sig, ega den tillförlitlighet, att detsamma kunnat till antagande förordas.

Af min betänkandet bifogade reservation framgår, att jag icke delat Utskottets uppfattning härutinnan, och då skälen derför äfven finnas i reservationen återgifna, torde jag ej nu behöfva upprepa dem, helst desamma blifvit af den siste ärade talaren fullständigt utvecklade.

Anledningen åter hvarföre jag ej kunnat biträda Kongl. Maj:ts proposition har varit den, att jag trott det vara nödvändigt, att det bidrag, som årligen från tjänstemannafonden lemnas till enskilda enke- och pupillfonden, bestämmes till ett visst belopp. Denna fråga förevar och inom Utskottet, utan att likväl något sätt för dess lösning blifvit angifvet. Tillser man nu hvilka utgifter som åligga tjänstemannafonden, så finner man, att just den ifrågavarande, eller tillskottet till enskilda enke- och pupill-fonden, både är den största och tillika den enda, som visar sig vara i ett ständigt stigande, under det att den utgift, som väl borde vara den förnämsta eller den till tjänstemännens pensionering icke ens uppnår hälften af den nyssnämnda samt derjemte tyckes vara något i nedgående. — År 1867 utgjorde nemligen tillskottet till enskilda enke- och pupillfonden 90,969,24 R:dr och 1871 111,940,09 R:dr, under det att rubriken "Anslagna pensioner" endast upptager för nyssnämnda år respektive: 44,515,85 R:dr och 42,626,06 R:dr. Öfriga utgifter utgöras af "Förvaltningskostnader".

Pensionsinrättningens Direktion har äfven framhållit nödvändigheten att reglera detta förhållande, och med anledning häraf föreslagit, att, på sätt i reservationen finnes anfördt, ett kapital af 2,400,000 R:dr skulle fixeras och öfverföras till den enskilda enke- och pupillfonden. Jag tror, att ändamålet lika lämpligt vinnes, om ett årligt bidrag af 120,000 R:dr motsvarande 5 procent å det föreslagna kapitalbeloppet, årligen anvisas till sistnämnda fond, och jag kan ej föreställa mig annat, än att pensionsinrättningen skall tillmötesgå en sådan önskan från Riksdagens sida, då det statsbidrag af omkring 60,000 R:dr, som årligen lemnas till tjänstemannafonden, väl uteslutande varit afsedt för tjänstemännens pensionering. Om sålunda ifrågavarande utgift bestämmes till ett visst belopp, blir det äfven lättare att göra en beräkning, då det visat sig att fondens öfriga utgifter icke äro underkastade några afsevärda förändringar.

Efter den närmare utredning, som blifvit gjord, utgör det årliga belopp, som från allmänna indragningsstaten utgår i pensioner till delegare i civilstatens pensionsinrättning . . . . . 511,000 R:dr.

Lägges härtill inrättningens egna utgifter, utgörande: "Tillskott till enskilda enke- och pupillfonden" . . . . . R:dr 120,000
 "Anslagna pensioner" omkr. 44,000
 "Förvaltnings omkostnader" . . . . . 26,000 70,000 190,000 R:dr
 erhålles ett belopp af 701,000 R:dr

som årligen skulle från pensionsinrättningen utgå, om delegarnes nuvarande pensionering å allmänna indragningsstaten dit öfverflyttades. Härtill kommer hvart femte år en utgift af omkring 10,000 R:dr för fullmäktiges sammanträden.

Af den beräkning, som jag bifogat min reservation, framgår, att efter en tid af 20 år skulle utan något nytt statsanslag, med beräkning af 5 procent räntefot, fonden nått en sådan utveckling, att afkastningen deraf jemte dess öfriga inkomster, uppgående till omkring 124,000 R:dr, skulle vara tillräcklig för att betäcka ej allenast civilstatens pensionsinrättnings nuvarande egna utgifter utan äfven dessa 511,000 R:dr, som sålunda då skulle kunna statsverket årligen besparas. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle det fordras 28 år, innan kapitalet hunnit denna höjd. När det sålunda låter sig göra att vinna samma mål på kortare tid, utan att det nu begärda anslaget af 300,000 R:dr därför är behöfligt, har jag ej kunnat biträda det förslag, som Kongl. Maj:t framställt, utan vågar anhålla om bifall till den framställning min reservation innehåller.

Herr von Geijer: Jag ber till en början att få nämna, att jag icke var med om den af Riksdagen till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrifvelsen, som föranledt den nu föredragna Kongl. propositionen. Enligt min tanke kan pensionsväsendet svårligen blifva på ett tillfredsställande sätt ordnad, så vida ej staten själf öfvertager pensioneringen. Det kompaniskap, som nu existerar i afseende å pensioneringen mellan staten och tjänstemannakorpserna, kan efter min uppfattning ingalunda vara godt eller nyttigt. Så länge som tjänstemännen äro skyldige att af sina löner lemna bidrag till pensionsväsendet, måste naturligtvis äfven deras löner ökas i proportion dertill, och det blir ju då endast att gifva med ena handen och taga med den andra. All slags lönereglering blir i följd deraf ytterst komplicerad. Vi veta ock, att det varit af Kongl. Maj:t föreslaget, att arméens pensionering helt och hållet skulle bestridas af staten, naturligtvis under förutsättning att de fonder, som finnas bildade för denna pensionering, öfverginge till staten. Derigenom att pensionsväsendet, såsom nu sker, upprätthålles genom ett kompaniskap emellan staten och tjänstemannakorpserna själfva, uppstå, efter hvad jag tror, ganska stora oegentligheter. Så är till exemplet förhållandet med de särskilda tjänstemannakorpsernas pensions-reglementen, att i åtskilliga delar, der det vore ytterst nödigt att enhet existerade, sådan likväl helt och hållet saknas. Inom arméen finnas mycket stränga bestämmelser derom, att personer, som vid afskedstagandet erhållit s. k. fylinadspension af staten, skola, ifall de sedan erhålla något engagement, förenadt med statsgage, d. v. s. arvode, afstå från hela pensionen. Om sålunda en gammal militär erhållit fylinadspension, uppgående till 600 R:dr banko, och sedan får ett litet arvode på 100 R:dr, mister han pensionen. Sådana äro bestämmelserna för militären; för civilstaten är det ordnad på ett annat sätt, som jag dock ej för ögonblicket kan erinra mig. Om jag ej missminner mig, finnes uti den stora pensionsstat, som nyligen antogs för jernvägstjänstemännen, ingenting nämnt om denna sak. Det gäller således för pensionärer

å denna pensionsstat att, om de efter afskedstagandet erhålla ett engagement med arvode af staten, de dock ega att derjemte uppbära pensionen oafkortad. Jag vill tillåta mig att göra en jämförelse emellan förhållandet i nyssnämnda afseende här och i Danmark, hvarest pensioneringen är ordnad genom den helt korta pensionslag af 1851 jag här håller i handen, och som visserligen lär vara under omarbetning, men hvars hufvudgrunder dock lära komma att bibehållas. Alla pensioner utgå der från staten; och finnes, i afseende å rätten att bibehålla pensionen, när pensionär uppbär någon aflöning af staten, följande stadgande: "Modtager han Ändsættelse i et mindre Embede, beholder han den Pension, der tilkommer ham fra det tidligere større Embede, saameget, som i Forening med det nye Embedes Indtægt ikke overstiger hans tidligere Embedsindtægt".

Det är en helt enkel bestämmelse, som gäller för alla. Hvad nu beträffar den förevarande frågan, så skulle jag, i konsekvens med hvad jag först tog mig friheten nämna, helst se, att ingenting nu åtgjordes hvarken i den riktning, Utskottet föreslagit, eller i den som innefattas i Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror, att Riksdagen borde i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t uttrycka den önskan, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande huruvida ej för framtiden hela pensionsväsendet lämpligen kunde öfverflyttas på staten, alla pensionskassor och fonder af staten öfvertagas och tjänstemännens s. k. pensionsavgifter upphöra. Jag anser momentet särdeles lämpligt för att befria tjänstemännen från skyldigheten att af sina löner lemna bidrag till pensionsväsendet; visserligen skulle detta innebära en lönetillökning, men en sådan står ju i allt fall, efter hvad alla tecken utvisa, för dörren. Emellertid läser jag icke kunna heppas att en underdånig skrifvelse, af det innehåll jag nyss nämnt, nu skulle kunna komma till stånd. Det af Utskottet afgifna förslaget kan jag icke godkänna, utan anser mig hänvisad till valet mellan Kongl. Maj:ts proposition och Herr Petres reservation. Jag bör nämna, att Kongl. Maj:ts proposition skulle enligt min tanke innefatta ett fullkomligt tillfredsställande och godt svar på Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 17 Maj 1871, om denna skrifvelse verkligen skall anses innebära den meningen att sambandet mellan civilstatens pensionsinrättnings-tjänstemannafond och dess enke- och pupillfond borde fortfarande bibehållas. Sannolikt hade Riksdagen år 1871 ej så noga betänkt denna viktiga sak; nu torde det för en hvar vara klart, att sambandet emellan dessa begge fonder bör helt och hållet upphävas.

Jag tror, att Herr Petres reservation går i den riktning Riksdagen genom sin skrifvelse velat angifva. Med hänsyn dertill och då det synes vara bättre, att till pupillfonden anvisas ett bestämdt årligt statsbidrag än att på en gång anslås ett kapital, anhåller jag att tillsvidare få yrka bitall till Herr Petres reservation.

Herr vice Talmannen: Då äfven jag tillåter mig att yttra några ord i denna viktiga fråga, kan jag ej nog beklaga, att här ej är närvarande någon af ledamöterna på Stats-Utskottets första utgiftsafdelning, emedan de bättre än jag skulle kunnat redogöra för frågan. Utskottet har, då det tog Kongl. Maj:ts proposition i öfver-

vägande, efter hvad jag tror, till största delen önskat att kunna utan någon förändring bifalla densamma. När Utskottet ej kunde annat än erkänna det högst förtjenstfulla arbete, som på densamma blifvit nedlagdt. och i ganska många delar måst erkänna riktigheten af det föreslagna. Det fanns dock åtskilliga omständigheter, som föranledde Utskottet att ej biträda förslaget i dess helhet. Dessa äro till största delen redan antydda. men jag ber dock att återigen få upprepa några af dem. Det förnämsta var måhända att, förutom det ifrågasatta årliga anslaget på 300.000 R:dr. skulle dessutom erfordras ett kreditiv till obegränsadt belopp. Herr chefen för Finans-departementet har visserligen ådagalagt, att detta var en nödvändighet, när man ej med full visshet kunde afgöra om det ej skulle behöfvast; emellertid torde det ligga i sakens natur att ett sådant förhållande skulle vara i viss mån afskräckande, när man väl visste att 300,000 R:dr skulle utbetalas i alla händelser. men derutöfver allt hvad som behöfdes till obegränsadt belopp. Det andra skälet, som var af ännu större vikt, var att ingenting fanns bestämdt om hvilket belopp skulle öfverlemnas från pensionsinrättningens tjenstemannakassa till enke- och pupillkassan, hvilket af den föregående talaren antyddes till en viss grad ingick i föregående Riksdags skrifvelse. Det tredje skälet var slutligen, att Finansministern ej bestämdt framhållit huru förhållas skulle med de nya stater, som framdeles kunde komma att ingå i pensionsinrättningen. Sådana äro orsakerna att Utskottet icke ansett sig kunna bifalla Kongl. Maj:ts proposition, och Herr Finansministern har sjelf medgifvit, att mängden af göromål, som åligga Utskottet, kan vara förklaringsgrund för att Utskottet ej kunnat så approfondera frågan, att Utskottet kunnat framlägga ett nytt förslag. Detta bör ej väcka förundran hos Kammaren, ty otvifvelaktigt är detta en fråga af temligen invecklad beskaffenhet. Det fjerde skälet, som åtminstone gjort att jag ej kunnat tilltro mig att tillstyrka bifall, är att jag tror, att åtskilliga förhållanden först behöfva ordnas, åtskilliga missförhållanden först behöfva afhjelpas, innan man till slutligt afgörande företager frågan om pensionsväsendets ordnande. Jag skall ej tillåta mig att något närmare ingå på detta ämne, då jag vet att den talare, som anmält sig näst efter mig, visserligen eger oändligt mycket högre grad af sakkunskap än jag och kommer att tillräckligt utreda denna sida af saken. Jag har således ej kunnat biträda Kongl. Maj:ts proposition, men då jag ej heller kan förorda bifall till det slut, hvartill Utskottet kommit, kan det synas eget att jag ej finnes antecknad bland reservanterne, och jag kan ej förklara detta förhållande annat än med den fart, hvarmed ärenden i Stats-Utskottet måste behandlas. De särskilda afdelningarne måste till en viss grad handla såsom fristående Utskott — man kan då ej sätta sig fullkomligt in i alla frågor; i annat fall skulle jag utan tvifvel hafva reserverat mig mot den så kallade klämman, liksom till en viss grad mot motiveringen. Ehuru jag i hufvudsak är af samma mening som den ärade talare, hvilken sist hade ordet, i det jag tror att den enda rätta vägen är att pensioneringen öfvertages af staten utan någon sådan mellanhand som här föreslagits, anser jag mig likväl ej nu böra göra något yrkande i den riktningen. när jag, med kännedom af opinio-

nen i Utskottet, anser att ett dylikt steg ej nu har någon utsigt till framgång, såvida det ej föreslås af Kongl. Maj:t. Jag anser mig därför böra förena mig i Herr Petres reservation, emedan man derigenom vinner en ganska bestämd fördel, dels derigenom att förhållandet mellan civilstatens pensionsinrättning och enke- och pupill-fonden skulle blifva bestämdt, dels derigenom att Kongl. Maj:t sättes i tillfälle att uti ett nytt förslag intaga bestämmelser om huru förhållas skall när nya stater skola ingå uti pensionsinrättningen. På alla dessa skäl måste jag yrka afslag å Utskottets hemställan samt bifall till Herr Petres reservation.

Herr Almqvist: Den fråga, som Kammaren nu förehar, är icke ny. Utskottet har antydt, att den väcktes vid 1871 års riksdag, men i sjelfva verket har den sitt upphof från den af Rikets Ständer vid 1856—1858 årens riksdag, på enskild motion, i underdånig skrifvelse gjorda framställning om revision af pensionsförfattningarne och ordnande af pensionsväsendet till vinnande af likställighet särskilda tjänstemannastater emellan; hvarvid tillika begärdes, att Kongl. Maj:t för sådant ändamål måtte låta företaga utredning af frågan och afgifva förslag till Riksdagen. Då frågan nu af Kongl. Maj:t upptagits, måste jag uttala mitt erkännande för Herr chefen för Finans-departementet, som tagit den om hand och väckt den till lif. Om också detta förslag, i likhet med många andra, ej vinner bifall sådant det först framkommit, är det dock en stor vinst ej allenast för tjänstemännen, utan äfven för statsverket att frågan kommit under behandling, hvilket förr eller sednare måste befordra dess slutliga lösning.

Sätten för pensionsväsendets ordnande kunna vara flerfaldiga. Ett är, att, såsom i Kongl. propositionen föreslagits, ett visst belopp om året öfverflyttades från statsverket till en särskild pensionsinrättning, i ändamål att densamma skulle komma i tillfälle att utbetala pensioner till alla dem, som dertill förklarades berättigade, och öfverskottet uppläggas och förökas till dess afkastningen i framtiden blefve tillräcklig att bestrida de beräknade pensionerna. Detta förslag skulle hafva vida större utsigt till framgång, om antalet af dem, som kunde blifva berättigade till pension, vore fixerad, men så är icke förhållandet, och på grund deraf tror jag, att man för närvarande saknar en fast grund att bygga såväl denna som hvarje annan reglering på. Den beräkning, som i Kongl. Maj:ts proposition finnes upptagen, visar, att det skulle behövas 36,200 riksdaler till nya pensioner årligen, räknadt från den dag då regleringen trädde i kraft. Jag bestrider visst icke riktigheten af den uppgjorda beräkningen, så vidt tillgängliga faktorer föranledt; men vill fästa uppmärksamheten derpå, att antalet delegare i civilstatens pensionsinrättning fortfarande ökats. År 1857 öfversteg antalet föga 2,000, men ökades succesivt till sista året, då det uppgick till omkring 2,800. Vid sista sammanträdet beslöto fullmäktige delaktighet för flera nya stater och korpser, så att, om Kongl. Maj:t dertill lemna bifall, antalet torde komma att gå upp till något öfver 3,000. Man finner således, att pensionerna måste växa allt framgent och detta alldeles oberäknadt deraf huruvida lönerna ökas. Deraf följer att, huru riktigt beräkningarne än äro gjorda på grund

af en föregående tids förhållanden, de likväl icke kunna utgöra någon tillförlitlig grund för att möta en kommande tids behof.

Vinsten deraf, att pensioneringen komme att verkställas genom den enskilda pensionsinrättningen med hufvudsakligen från staten lemnade fonder och kreditiv, vore egentligen icke någon annan, än att staten tillgodogjorde sig det större eller mindre öfverskott, som hos pensionsinrättningen årligen kunde uppstå. Beräkningen deraf är emellertid ganska osäker, sednaste åren har detta öfverskott uppgått till omkring 200,000 R:dr för år, men räntan var då 6 procent. Nu har räntan gått ned till i medeltal $5\frac{1}{4}$ procent, hvilket på något mera än fem millioner motsvarar en minskad inkomst af omkring 40,000 R:dr. Härtill kommer, att utgifterna från pensionsinrättningen ökas på mångfaldiga sätt. Dels ökas lönerna för tjensteinnehafvare, och pensionerna, både till tjenstemän, enkor och barn efter dem, utgå i förhållande till lönerna, dels ökas, som sagdt, antalet delegare, och dels besluta fullmäktige tjenstemäns uppflyttning i högre pensionsklass, hvarigenom pensionsförhöjning på indirekt väg beredes så väl tjenstemännen som företrädesvis deras enkor och barn. Efter ett öfverslag komma pensionerna från enskilda enke- och pupillkassan, hvilka år 1871 från allmänna eller tjenstemannafonden fordrade tillskott af 111,000 R:dr och förlidet år derutöfver cirka 8,000 R:dr, att år efter år ytterligare ökas med ännu omkring 70,000 R:dr, allt med beräkning af nuvarande delegares antal, löner och pensionsbelopp; men hädanefter liksom hitintills torde förhöjning derutinnan komma att ega rum. Den ökade pensioneringen till enkor och barn torde således under loppet af 7 å 8 år komma att stiga i ungefär lika grad, som afkastningen på det samlade kapitalet tillväxer. Sistlidet år lærer öfverskottet ej uppgått till 200,000 R:dr, utan stadnat vid, om jag ej missminner mig, 180,000 R:dr, och så kommer det efter all anledning länge nog att förblifva. Ett annat sätt för regleringen vore att, såsom en reservant föreslagit, af inrättningens inkomster för pensioneringen från indragningsstaten ej anlitas mera än hvad som öfverstege ett visst fixerat belopp, förslagsvis upptaget till 200,000 R:dr; men efter hvad jag redan anmärkt, lærer dröja åtskilliga år innan öfverskottet öfverstiger detta belopp och skulle lemna någon tillgång till minskning af pensionsutgiften, som nu utgår från indragningsstaten; helst utbetalningen från eller genom pensionsinrättning skulle föranleda ökade förvaltningskostnader, bland annat till redogörarne i orterna, som erhålla 3 procent provision på hvad genom dem utbetalas. Emellertid kommer visserligen fonden att ökas, ehuru långsamt, och under tiden ökades antalet af tjenstemän, liksom också lönerna och anspråken på pension.

Att staten åter, såsom en talare föreslagit, öfvertog hela tjenstemannapensioneringen, vore en enkel sak och har, efter min tanke, mycket för sig. Tjenstemännen betala visserligen nu till tjenstemannafonden lika mycket som till enskilda enke- och pupillfonden eller cirka 60,000 R:dr årligen; men detta är mera till namnet, ty i stället taga de från tjenstemannafonden årligt bidrag till enskilda enke- och pupillkassan af nära dubbelt belopp. Om man nu vänder om saken och säger åt tjenstemännen: vi begära ej bidrag af er för eder egen pensionering, men deremot måste ni sjelfva draga försorg om pensioner för

edra enkor och barn; så vore saken vida enklare. Det berodde på särskildt beslut, hvilket tillskott en gång för alla tillerkändes enke- och pupillkassan från tjänstemannafonden. Ett annat sätt för regleringen af pensionsväsendet är ock föreslaget, eller det att man toge för ögonmärke att den största möjliga fördel beredes tjänstemännen af deras egna årliga tillskott, så att det berodde af dem sjelfva i viss mån att vid tidigare år kunna få afgå med tillräckligare pension.

Dessa alla sätt hafva naturligtvis ej kunnat komma under öfvervägande hos Riksdagen, och jag tilltror mig ej säga hvilket är bäst, men hvad jag tror, är att saken förtjänar betraktas ur mer än en synpunkt. Vidare tror jag, att frågan eger och bör tillerkännas en större betydelse än som skett i Kongl. Maj:ts proposition. Den afser egentligen att tillgodogöra staten den afkastning pensionsinrättningen kan lemna.

Men många andra frågor måste i sammanhang dermed lösas. Såsom jag förut nämnt, begärde 1856—1858 årens Riksdag, att en viss likställighet emellan olika pensionsstater måtte tillvägabringas. Derom har Riksdagen ej veterligen ännu fått emottaga någon framställning. En komité nedsattes, af hvilken jag var ledamot, men lika obestämd som Riksdagen öfverlemnade frågan till Kongl. Maj:t, lika obestämd kom den till komitéen. Man visste ej huru omfattande den skulle tagas, och först måste man göra sig frågan om begäran äfven afsåg militären. Detta fanns väl ej kunna vara meningen, men man fick dock upp antalet öfrige tjänstemän till 7,000, under det delegarne i civilstatens pensionsinrättning då voro allenast cirka 2,000. Komitéen gjorde upp förslag huru dessa 7,000 skulle på likartadt sätt kunna erhålla pension. Emellertid föll hela förslaget eller lemnades åt glömskan, sannolikt till följd af det bestämda skick hvori frågan blifvit till komitéen förvisad.

Då vid 1862—1863 årens riksdag motion väcktes om pensionering för den korps, jag nu har äran tillhöra, ansågo Rikets Ständer sig böra uppskjuta den frågan, att behandlas i sammanhang med ifrågasatt allmän reglering af pensionsväsendet, emedan Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt sådan reglering af pensionsväsendet, och man visste, att en komité blifvit nedsatt, hvars betänkande snart vore att förvänta. Rikets Ständer antogo att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet *med säkerhet* vore att förvänta till nästpåföljande riksdag, då frågans slutliga afgörande "utan tvifvel komme att ega rum." Detta passerade riksdagen 1863, men sedan dess har frågan under tio år hvilat. Kongl. Maj:ts proposition lemnar emellertid, så vidt jag kan förstå, såväl frågan om pensionering för fångvårdsstaten som den om likställighet för andra stater ovidrörd. Då Riksdagen väntar på nådig framställning i dessa ämnen, som ovilkorligen fordra sin lösning, kan under sådant förhållande vara skäl att utan vidrörande af desamma, nu disponera pensionstillgångarne? Jag tror pensionsärendet bör upptagas från något mera omfattande synpunkt, än hvad den nådiga propositionen gör. Vid förra riksdagen medgafs pensionsrätt åt jernvägstjänstemännen, men denna pensionering är sämre än den för civile tjänstemän från civilstatens pensionsinrättning, och jag är öfvertygad, att Riksdagen inom 20 år skall finna den vara alltför otillräcklig

och fråga uppstår om indragningsstatens upplåtande äfven för nämnda stat jemte andra.

Stats-Utskottet har ock hemställt, att Riksdagen ville anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda saken närmare. Man har invändt, att en sådan utredning icke skulle tjena till något. Detta är sannt, såvida man lika handlost skulle lemna frågan till en komité nu som förra gången, utan att bestämma dess omfattning eller någon grund efter hvilken ordnandet borde ske. Men vill man lemna anvisning härom, så är denna fråga ej mer olöslig än hvarje annan. Skäl är emellertid att frågan utredes af sakkunnige män.

Förut har blifvit antydt, huru ofördelaktiga för staten de nuvarande förhållandena äro; men om man gör en reglering på det sätt, att fonder öfverlemnas åt en enskild inrättning, utan att rättigheten för denna begränsas att genom sin öfverstyrelse såsom nu på direkt eller indirekt väg disponera allmänna tillgångarne för pensionering af enka och barn, torde föga med en sådan reglering vara vunnet.

År 1832 var enskilda enkefonden isolerad utan rätt till tillskott från tjänstemannafonden, ehuru den stod under samma öfverstyrelse som sistnämnda fond; men det dröjde ej längre än till fullmäktiges första sammanträde, innan de tillstyrkte, att pensioner till enkor och barn skulle förhöjas på tjänstemannafondens bekostnad, och på den vägen har alltjemt fått fortgå. Tillskottet från tjänstemannafonden, som 1832 icke var något, hade 1872 stigit till nära 120,000 riksdaler och kommer med nuvarande delegareantal och pensionsgrunder att ökas med ytterligare 60 å 70,000 R:dr. Man hade låtit stadgandena förblifva sådana, att det anses bero af fullmäktige, att till förmån för deras enkor och barn i en eller annan form öka pensionerna.

Såsom ledamot af pensionskassa-direktionen tillstyrkte jag derföre att i sammanhang med pensionsregleringen måtte ordnas såväl de stadganden, hvilka lågo till grund för rättigheten till pension som för fullmäktiges alltför omfattande befattning med tjänstemannafonden och bestämmande om delaktighet i pensionsinrättningen för andra civila tjänstemannakorpser.

Nu händer, att då en statens tjänsteman, som äfven har anställning i banken eller tullen, är på väg att erhålla högre tjänst, med hvilken annan befattning icke må förenas, tager han afsked med pension från statens tjänst, men kvarstår i det andra verket för att der befordras till högre tjänst och lön. Så finnes en tjänsteman, som i ett statens verk för — jag tror — 15 år sedan sattes på öfvertalig stat, med bibehållande af lön, men hvilken — sedan han under tiden å annan stat avancerat och kommit i åtnjutande af 9000 R:dr årlig löneinkomst, — nu vid 55 års ålder afgår från statens tjänst med pension från civilstatens pensionsinrättning, för att jemte den fortfarande åtnjuta förenämnda löneförmåner. Att sådant ej kan vara meningen med statens pensioneringsskyldighet synes mig klart. Jag tror icke, att med statens pensioner kan afses annat än att åt såväl de åldrige tjänstemännen som deras enkor och barn bereda en tarflig utkomst, men icke ett plus öfver de högsta löner staten består sina högre embetsmän.

En reglering af dessa förhållanden bör ske, och det efter min uppfattning innan staten anslår fonder för pensionernas utgående från

en af staten i viss mån oberoende enskild inrättning. Såsom nu är stäldt, har man ansett, att fullmäktige tillkomme att nästan själfständigt disponera öfver pensionsinrättningens tillgångar, och ehuru detta ej är lag, så utöfva fullmäktige likväl i själfva verket en sådan alltför stor myndighet.

Det ofvan antydda förslag för en pensionsreglering, enligt hvilket tjänstemännen skulle erlägga vissa mindre bidrag och dessa jemte tillskott från pensionsinrättningen lemnas att tillväxa, så att tjänstemannen vid viss minimiålder egde afgå med den pension den ackumulerade behållningen lemnade, torde väl vara förtjent af närmare öfvervägande. Att detta sätt icke är så opraktiskt, derför ber jag att få åberopa ett faktum. I början af 1860-talet fick civilstatens enke- och pupillkassa testamenten, som lemnade i afkastning 3 å 4,000 R:dr. Summan var för obetydlig för att delas på alla pensionärer, och man tänkte på huru man bäst skulle använda den till delegarnes fromma. Förslag framställdes af fullmäktige, att man skulle göra en särskild, efter de civile tjänstemännens ställning lämpad ränteanstalt, der insättarne i mån af insatsernas storlek egde erhålla del i testamentsmedlens afkastning och i öfrigt så inrättad, att barnen vid den ålder, då rättigheten till pension upphörde, kunde ega något bidrag till sin uppfostran. Efter några års hvilas i Kongl. Kansliet erhöles slutligen derå nådig fastställelse med en just ej fördelaktig ändring. Det oaktadt hafva sedan 1868 ej mindre än 780 delegare tillkommit i denna anstalt, och finnes nu der för dem en samlad tillgång af närmare 350,000 R:dr. Detta synes mig visa, att om man endast håller vid lif och något litet understödjer den enskildes förmåga att verka för sig sjelf, så kan, om också tillgångarne äro små, åstadkommas något ej så obetydligt.

Af hvad jag sålunda haft tillfälle anföra, torde framgå, att, enligt min åsigt, föga skulle vinnas, om, såsom Kongl. förslaget afser, ett större årligt belopp från statsverket öfverflyttades till enskilda pensionsinrättningar, så vida ej flera andra genomgående regleringar och förändrade förvaltnings- och pensionsbestämmelser i sammanhang dermed vidtagas.

Då jag anser Herr Petres reservation bäst leda till målet, anhåller jag att få förena mig i yrkande om bifall till densamma.

Friherre De Geer: Lika med de talare, som förut yttrat sig, finner jag Kongl. Maj:ts proposition förtjena ett tacksamt erkännande för den möda å densamma nedlagts för att tillmötesgå Riksdagens önskingar, och jag finner propositionen orättvist bedömd af Stats-Utskottet, då detsamma i sitt betänkande yttrar, att icke någon fördel derigenom skulle beredas statsverket, ty den fördel skulle ju alltid uppstå, att öfverskottet emellan civilstatens pensionsinrättnings inkomster och utgifter komme statsverket till godo, hvilket nu icke är fallet. Jag är likaledes öfvertygad derom, att de beräkningar, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts proposition, äro riktiga, så kontrollerade som de nu ytterligare blifvit af behörig vetenskapman. Men hvad afse dessa beräkningar? Jo, de visa, att med ett nytt årligt anslag af 300,000 R:dr antagligen under 27 eller 28 år skulle bildas

bildas en fond tillräckligt stor för att pensionera samtliga de civile tjänstemän, som nu äro delegare i kassan, under antagande att de hafva samma löner som de nu åtnjuta. Det är således gifvet att om dessa förhållanden förändras, om antalet tjänstemän blir väsendtligen ökad eller om lönerna blifva höjda, så kunna beräkningarne ej vidare slå in. Nu är det emellertid mycket sannolikt att lönerna komma att höjas, och det är till och med förutsatt i den Kongl. propositionen att antalet tjänstemän, som skulle pensioneras af civilstatens pensionsinrättning, kommer att ökas med alla dem, som höra till civilstaten, men nu icke äro delegare i inrättningen, hvilka, enligt hvad chefen för Finansdepartementet antydt, Kongl. Maj:t bör få rättighet att dit inflytta utan någon rätt för pensionsinrättningen att sätta sig deremot. Han har visserligen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet tillagt, dels att, i händelse det skulle behövas för att förekomma orättvisor mot förutvaraade delegare, kunde ett särskildt bidrag bestämmas att utgå af dem som öfverflyttades till pensionsinrättningen och dels att ett kreditiv skulle anvisas för den händelse att inrättningens inkomster ej räckte till dess utgifter. Men någon orättvisa kan, efter min tanke, ej drabba de förutvarande delegarne derigenom att nya inkomma utan afgift, emedan de alltid äro betryggade i sin rätt och hafva sina pensioner en gång för alla fastställda; och således får kapitalet på denna grund ingen tillökning. Hvad det föreslagna kreditivet angår, så kan ej heller derigenom någon tillökning i kapitalet uppstå, ty det får ej anlitas förr än brist visat sig, och förekommer endast kapitalets minskning. Då målet således med 300,000 Rdr ej torde kunna nås, kan det väl sättas i fråga om det är skäl att för de närmaste åren ådraga statsverket en sådan ökad utgift, isynnerhet som det synes mig att, genom det sätt Herr Petre i sin reservation föreslagit, man lättare vunde detsamma. Men för min del anser jag den uppgiften att bestämma: huru talrik embetsmannakorpsen för ett helt rike efter en tid af 30 år skall vara; huru stora löner den då kan hafva, och hvilka fonder, som erfordras för pensioneringens bestridande vid denna tid, vara så vanskligh och beroende af så många alldeles obestämbara faktorer, att hvarje sådant försök måste blifva alldeles fruktlöst. Jag anser därför, att man måste rätta sig efter förhållandena efter som de utveckla sig och se till att man skaffar de för hvarje tid behöfliga medlen antingen, såsom nu tillgår, derigenom att staten anvisar ett förslagsanslag, hvaraf tages så mycket som behöves, eller ock att en årlig afgift bestämmes, som erlagges för hvarje lön, vare sig af staten, helt och hållet eller till någon del, eller ock af tjänstemannen helt och hållet eller till någon del. Det förefaller mig därför, att hvad som för närvarande vore bäst att göra, vore endast att staten för framtiden droge in det anslag till civilstatens pensionsinrättning, som nu utgår, och late den sedan sköta sig sjelf. Med sina redan samlade fonder och delegarnes bidrag blefve den då i tillfälle att icke allenast möta de ständigt växande anspråken från enke- och pupillkassan för att uppehålla dess pensionering till nu fastställda belopp, utan ock att bilda en ny högre pensionsklass för delegare, som lemnade statens tjänst vid 60 års ålder, såsom ofta varit ifrågasatt, och hvarigenom

någon minskning i statsverkets utgifter å indragningsstaten skulle beredas. Om någon af de skrifvelser här ifrågasatts skall från Riksdagen aflåtas, gifver jag obetingadt företrädet åt den af Herr Petre föreslagna, emedan Kongl. Maj:t genom densamma får åtminstone någon ledning, men af de yttranden här i dag fällts, drager jag den slutsats, att meningarne hos Riksdagens ledamöter ej äro så alldeles homogena och bestämda, att man kan antaga att denna reservation verkligen uttrycker Riksdagens mening eller att man kan vara försäkrad, att om Kongl. Maj:t afgifver en proposition i den föreslagna riktningen, Riksdagen då går in derpå. Finner Kongl. Maj:t sig böra taga ett nytt initiativ i frågan, vare sig på ena eller andra sättet, förmodar jag att Kongl. Maj:t gör det utan någon skrifvelse, och då har Riksdagen icke komprometterat sig. Jag anhåller, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets betänkande, måtte förklara sig icke kunna bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: Lika med Herr Chefen för Finans-departementet anser äfven jag för min del, att det närvarande förhållandet med de civile tjenstemännens pensionering är i hög grad otillfredsställande, och att det tillskott af statsmedel, som årligen lemnas till civilstatens pensionsinrättning, måste anses såsom en utan motsvarande gagn gjord uppoffring från det allmännas sida. Detta sednare är uppenbart deraf, att hvad som för närvarande åtgår till civilstatens enskilda enke- och pupillfond uppgår till högre belopp än hela beloppet af tjenstemännens afgifter såväl till enke och pupillfonden som till tjenstemannafonden. För att fylla bristen hos enke- och pupillfonden tages alltså hvad som erfordras utöfver delegarnes afgifter, af statsmedel, ehuru staten aldrig åtagit sig något dylikt. I den komité, som varit tillsatt för att utreda hithörande frågor och af hvilken äfven jag hade äran att vara ledamot, blef detta förhållande med siffror ådagalagdt, och ehuru försök till vederläggning blifvit gjorda, hafva de dock icke lyckats. Af bemälda komité utreddes också, att om man utgick från den grundsatsen, att enkornas pensionering borde i främsta rummet bestridas af delegare-afgifterna, civilstatens pensionskassas befintliga fond var till hela sitt belopp ackumulerad af *statsmedel*. I följd deraf trodde man också att staten kunde ega någon rätt att i afseende på användandet af densamma hafva ett ord med.

Det har blifvit anfördt, att den nyssnämnda komitéens arbete icke medfört någon verkan. Detta är en sanning, ty komiterades betänkande meddelades icke någon annan än civilstatens fullmäktige, hvilka fingo tillfälle att yttra sig deröfver. Till Riksdagens ledamöter kom det aldrig och något förslag har derpå icke heller blifvit grundadt. Komitéens arbete begrofs i öfrigt så komplett, att t. ex. jag, som var ledamot af komitéen icke ens erhöll något exemplar af dess sednaste betänkande. Sedan detta afgafs hafva visserligen många förändrade förhållanden inträffat, hvilka göra komitéens förslag i deras närvarande skick icke antagliga, men jag vågar dock påstå, att åtskilliga materialier finnas af komitéen samlade, hvilka säkerligen vid frågans be-

dömmande kunnat vara till gagn. Der äro uppgjorda sannolikhetsberäkningar, hvilka, om de också icke inom Sverige vunnit någon egentlig tillämpning, åtminstone i främmande länder rönt erkännande. Jag kan säga detta, då äran af komitéens arbeten i denna del icke måtte tillkomma mig, utan nämnda afdelning af betänkandet blifvit utarbetadt af två andra ledamöter i komitéen, af hvilka den ena numera är afsliden. Det ådagalades emellertid då, såsom jag tror, på ett öfvertygande sätt, att de föreskrifter, som voro meddelade för civile tjenstemäns pensionering ur kassan, icke voro af beskaffenhet att kunna leda till det med pensionsinrättningen åsyftade ändamål: beredandet af en hastigare afgang ur tjenst af nämnde tjenstemän, — och att med de bestämmelser, som gällde för enkors och barns pensionering ur den enskilda enke- och pupillfonden, var det alldeles omöjligt att på den grunda några sannolikhetsberäkningar. Huru skall man t. ex. kunna bedöma verkan på fonden af enkornas pensionering, när delegarnes afgifter till densamma icke äro grundade hvarken på det åldersförhållande, som eger rum mellan man och hustru, eller afseende fästes på längden af den tid, hvarunder bidragen lemnats, utan endast till allmänna stadgande finnes, att enka skall hafva rätt till fulla pensionsbeloppet, allenast hon ett år före mannens död varit med honom sammanvid? På så ofullständiga grunder är det alldeles omöjligt att uppgöra någon säker beräkning öfver pensioneringen af enkor och barn och dess resultat. Å andra sidan, eller beträffande tjenstemanna-pensioneringen, har tjenstemännens indelning i klasser utan afseende på det verkliga beloppet af deras löner, i icke ringa mån bidragit till att paralysera verkan af inrättningen. Det är nämligen klart, att då den pension, som inrättningen lemnar, icke står i ett någorlunda jämförligt förhållande med den verkliga lönen, så begagna sig de flesta delegarne af den utvägen att qvarstå i tjenst till dess de uppnått den ålder, att de kunna på allmänna indragningsstaten erhålla pension på förmånligare vilkor, och denna olägenhet att begagna pensionsrätt uti civilstatens pensionskassa blir allt större och större, ju mera lönerna ökas utan att pensionerna i förhållande dertill höjas. På grund häraf tror jag det också vara klart, att civilstatens pensionskassa, såsom den för närvarande är inrättad, icke gör gagn i annat hänseende än såsom en *enke- och pupillkassa*. I detta förslag till reglemente för kassan, som den nyssnämnda komitéen upprättade, betraktades äfven saken ur denna synpunkt, och deri föreslogs, att kassans fonder skulle blifva grundplåten till en enke- och pupillkassa för enkor och barn efter *alla* statens civile tjenstemän, såväl dem, som förut varit delegare i kassan, som dem hvilka icke varit det, och att staten således skulle befrias från alla framtida utgifter i och för enkors och barns pensionering. Man försökte vidare år 1858 att sätta en gräns för den starka inverkan på fondernas tillstånd, som pensioneringen af enkor och barn utöfvade genom den förändring att, i stället för det förut varande stadgandet att enka skulle erhålla viss procent af mannens pension, hennes pensionsrätt inom de särskilda klasserna af enke- och pupillfonden fixerades till vissa belopp, men verkan af detta beslut har sedermera till stor del blifvit omintetgjord, derigenom att en del tjenstemän

uppflyttats i högre klass och deras enkor och barn till följd häraf berättigats att tillgodonjuta det för nämnda klass fastställda högre pensionsbelopp. Genom denna åtgärd hafva enkorna vunnit precis detsamma som enligt det äldre stadgandet, ty i allmänhet är det icke tjänstemännen sjelfve, som begagna pensionsrätten i den högre klassen, utan deras enkor, som erhålla den högre pensionen. Lika med en talare, som nyss yttrade sig, anser äfven jag, att så länge dessa förhållanden äro oförändrade och civil-statens fullmäktige kunna i sina beslut tillgodose företrädesvis enkor och barn. det blir nära nog bortkastade penningar att anvisa ännu ett- eller tvåhundra tusen Rdr ärligen till civilstatens pensionsinrättning. Efter mitt förmenande är det nödvändigt, att först sjelfva grunden för pensioneringen ordnas och att de anomalier och felaktigheter, hvilka dervid för närvarande i många hänseenden förekomma, blifva undanröjda. Den talare, som före mig hade ordet, trodde, att detta skulle vinnas derigenom att pension erhöles vid 60 års ålder. Jag är icke rätt säker, om det var hans mening att dessa pensioner skulle utgå från civilstatens pensionsinrättning, men jag är öfvertygad derom, att om icke de pensioner, tjänstemännen vid nämnde ålder skulle erhålla, uppgå till enahanda belopp med dem som de sednare kunna bekomma på allmänna indragningsstaten, så skola i allmänhet endast de, som äro i goda ekonomiska omständigheter, komma att begagna sig af rättigheten att vid nämnda ålder afgå med pension, hvaremot alla andra sannolikt komma att dröja till dess de erhålla pension, på allmänna indragningsstaten. Ehuru jag således är tacksam för det förslag Herr Finansministern framställt och derföre att han derigenom gjort frågan till föremål för Riksdagens öfverläggningar, så tror jag dock det icke vara rådligt att för närvarande bifalla hans förslag, utan kan nu icke inse något annat vara att göra, än att Riksdagen i ämnet aflåter en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t. I detta afseende hafva, efter hvad jag tyckt mig märka, de fleste talare ansett Herr Petres skrifvelseförslag för tjena företrädet framför de öfrigas, och jag skulle också derpå kunna ingå, endast de sista orden deri blefve borttagna. Herr Petres förslag äsyftar, att man skulle söka bilda fonder för att derpå för framtiden bygga pensioneringen. För min del tror jag deremot icke, att staten bör till en eller annan inrättning utbetala medel för fonders bildande, utan anser jag det vara nog, om staten lemnar de årliga tillskott, som behöfvas för pensioneringens upprätthållande. Om fonder bildas, så vet man i alla fall icke, huru länge desamma kunna vara tillräckliga, ty detta kan bero dels på den räntefot, som på olika tider är gällande, dels på flera andra förhållanden, såsom förhöjda löner med mera. Om man således också på förhand med afseende på framtida behof gör större uppoffringar än som eljest vore nödigt, kan det dock hända, att fonderna alldeles smälta bort innan man uppnår den tid, då man beräknat, att besparingarne skulle inträda. Och anhåller jag derföre, att proposition måtte framställas på bifall till Herr Petres förslag med uteslutande af slutorden: "och dervid taga i betraktande, huruvida ej det äsyftade målet skulle på här ofvan angifna sätt kunna utan nytt statsanslag vinnas".

Herr Brusewitz: På det att jag icke må anses hafva biträdt det förslag som af Utskottet blifvit framställt, anhåller jag endast att få tillkännagifva det jag icke varit närvarande i Utskottet den dag då frågan der slutligen behandlades. I sjelfva saken instämmer jag med dem, som yrkat bifall till Herr Petres reservation.

Herr Petre: Med anledning af de yttranden, som blifvit under behandlingen af denna fråga afgifna, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att en framställning sådan som den ifrågasvarande i allmänhet icke kan af civilstatens fullmäktige med synnerligt blida ögon upptagas. Riksdagen har måhända i sin makt att indraga det årliga anslag af omkring 60,000 R:dr, som för närvarande utgår till civilstatens tjänstemannafond, men Riksdagen eger icke någon rätt att förfoga öfver den fond, som redan af kassan blifvit bildad, med mindre öfverenskommelse derom kan med fullmäktige träffas. Således skulle i ena fallet en årlig besparing af 60,000 R:dr kunna åstadkommas, men å andra sidan, efter det förslag jag, på grund af fullmäktiges medgifvande, tagit mig friheten framställa, om 20 år en årlig besparing för statsverket af 511,000 R:dr kunna uppstå. Vid sådant förhållande måste jag fortfarande anhålla om bifall till min reservation.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen 1:o af *Herr Petre*, att Kammaren för sin del skulle fatta följande beslut: "att Riksdagen må, med tillkännagifvande att den ej kan bifalla förevarande nådiga framställning, i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag afgifva nytt förslag i ämnet, afseende jemväl de civile embets- och tjänstemän, hvilkas pensionering ytterligare bör af civilstatens pensionsinrättning öfvertagas, och dervid taga i betraktande, huruvida ej det åsyftade målet skulle på här ofvan angifna sätt kunna utan nytt statsanslag vinnas"; 2:o af *Grefve Mörner*, *Carl Göran*, att Herr Petres förslag måtte antagas, dock med uteslutande af den sista delen deraf, börjande med orden: "och dervid taga i betraktande" etc.; samt 3:o af *Friherre De Geer*, att Kammaren skulle afslå så väl Stats-Utskottets förevarande utlåtande som ock Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga proposition.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets utlåtande, hvarvid svarades Nej, samt sedermera proposition på antagande af Herr Petres förslag, då svaren utföllö med många Ja och Nej i blandning; och förklarades Ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren borde afgöra, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition

derå, att afslag å så väl Utskottets utlåtande som ock Kongl. Maj:ts proposition skulle innefattas uti kontrapositionen; hvilket bifölls.

Till följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med anledning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60, skall antaga det förslag, som innefattas uti Herr Petres vid samma utlåtande fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren så väl ifrågavarande utlåtande som ock Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga proposition.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—29.

Nej—46.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utskottets den 16 och 17 dennes bordlagda memorial N:o 11, i fråga om beviljande åt Kassören vid Riksbankens afdelnings-kontor i Göteborg G. N. Stade af eftergift utaf betalningsskyldighet för belånade falska handlingar.

Upplästes ett utaf *Herr Rettig* inlemnadt memorial af följande lydelse:

I anseende till en smärtsam förlust inom min familj, anhåller jag ödmjukligen om tre veckors ledighet från riksdagsgörömlen. räknad från denna dag.

Denna anhållan bifölls.

Anmaldes och bordlades Stats-Utskottets Memorial och Utlåtanden:

N:o 66, med anledning af erhållen återremiss å 1:sta punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 58;

N:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om an-

visande af anslag för Hennes Kongl. Höghet Hertiginnan af Dalarne m. m.;

N:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anvisande af medel till bestridande af utgifterna för Kongl. Maj:ts kröning;

N:o 69, i anledning af väckt fråga om allmänna bevilningens och öfriga till Riksgälds-kontoret nu ingående uppbördsmedels leverering till Statskontoret samt om öfverflyttande till sistnämnda embetsverk af den Riksgälds-kontoret ännu tillhörande befattning med en del af till extra statsregleringen hörande utgifter m. m.; äfvensom

Bevilnings-Utskottets Betänkande N:o 7, i anledning af väckt förslag om upphörande af den nu stadgade särskilda afgift för bränvinstillverkning i sammanhang med pressjästberedning.

Uppå derom af *Herr von Gegerfelt* gjord hemställan, beslöt Kam-maren, att de i dag för första gången bordlagda ärenden skulle upp-föras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde, samt att de i dag för andra gången bordlagda målen skulle å samma lista sättas näst efter Lag-Utskottets Utlåtande N:o 26.

Kammaren åtskiljdes kl. 411 e. m.

In fidem.
O. Brakel.